

Luontosuhteen vahvistaminen varhaiskasvatuk- sessa - metsäpedagogiikkaa toiminnallisten korttien avulla

Sonja Helenius, Paula Purmonen

Laurea-ammattikorkeakoulu

Luontosuhteen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa - metsäpedagogiikkaa toiminnallisten korttien avulla

Sonja Helenius, Paula Purmonen

Sosionomi AMK

Opinnäytetyö

Maaliskuu, 2024

Sonja Helenius, Paula Purmonen

Luontosuhteen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa - metsäpedagogiikkaa toiminnallisten korttien avulla

Vuosi

2024

Sivumäärä

66

Tämän kehittämismuotoisen opinnäytetyön avulla oli tavoitteena selvittää, kuinka metsäpedagogiikka voidaan lisätä varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Ulkona oppiminen ja erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen ovat osa varhaiskasvatuksen arkea. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda konkreettinen työväline varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön, jotta ulkona tehtävää opetus- ja kasvatustyötä voitaisiin rikastuttaa. Tämä kehittämistyö tarjosi mahdollisuuden käytännön työkalun luomiseen, joka tukee metsäpedagogiikan toteuttamista varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä kahdessa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksikössä. Opinnäytetyön kehittämismenetelmänä käytettiin palvelumuotoilua. Tämä menetelmä mahdollisti käytännönläheisen ja käyttäjälähtöisen lähestymistavan kehittämistyöhön, joka perustui työyhteisön tarpeisiin ja pedagogisiin tavoitteisiin. Työvälineeksi valikoitui pedagogisesti suunnitellut toimintakortit, joiden avulla voidaan tukea ja lisätä metsäpedagogiikan käyttämistä varhaiskasvatuksessa. Suunnittelussa käytettiin työyhteisössä käytyjä keskusteluja ja havaintoja kehittämistyön tarpeellisuudesta. Toimintakorttien sisältö valikoitui Vantaan varhaiskasvatuksen pedagogisessa viitekehyksessä mainittujen oppimisalueiden mukaisesti. Oma ammatillinen kehittymisemme aiheen ympärillä nousi myös yhdeksi kehittämistyömme tavoitteeksi.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin varhaiskasvatussuunnitelmaa, laaja-alaista osaamista, ympäristökasvatusta sekä lain velvoittavuutta alalla toimimiseen. Teoriaosuuden keskeisiä käsitteitä ovat varhaiskasvatus, oppimisen alueet, ulkona oppiminen ja monipuoliset oppimisympäristöt.

Toimintakortteja testattiin kahdessa eri varhaiskasvatuksen yksikössä korttien luomisvaiheessa, jonka aikana kerättiin jatkuvaa palautetta sekä henkilökunnalta että lapsilta. Loppupalaute kerättiin kirjallisesti ja anonyymisti kyselylomakkeen avulla. Kehittämistyön tuloksena havaittiin, että toimintakortit ovat tehokas työkalu metsäpedagogiikan integroimiseksi varhaiskasvatuksen arkeen. Nämä toimintakortit huomioivat pedagogisen viitekehyksen eri oppimisen alueet ja vastasivat työyhteisöjen esiin nostamiin tarpeisiin.

Asiasanat: metsäpedagogiikka, pedagoginen työväline, ulkopedagogiikka, varhaiskasvatus, ympäristökasvatus

Sonja Helenius, Paula Purmonen

Strengthening the relationship with nature in early childhood education - forest pedagogy using action cards

Year 2024

Pages 66

The goal of this developmental thesis was to investigate how forest pedagogy can be increased in early childhood education environments. Outdoor learning and utilizing learning environments are part of the everyday life of early childhood education. The aim of the thesis was to create a concrete tool for early childhood education professionals to enrich outdoor teaching and educational work. This development work provided an opportunity to create a practical tool that supports the implementation of forest pedagogy in early childhood education.

The thesis was implemented as development work in two Vantaa early childhood education units. Service design was used as the thesis development method. This method enabled a practical and user-oriented approach to development work based on the needs and pedagogical goals of the work community. Pedagogically designed activity cards were selected as the tool, which can be used to support and increase the use of forest pedagogy in early childhood education. Discussions and observations made in the work community on the necessity of development work were used in the planning. The content of the activity cards was selected in accordance with the learning areas mentioned in Vantaa's pedagogical framework for early childhood education. Our own professional development around the topic also became one of the goals of our development work.

The theoretical framework of the thesis examined the early childhood education plan, wide-ranging competence, environmental education, and the legally binding nature of the law to operate in the field. The key concepts in the theory section are early childhood education, areas of learning, outdoor learning, and diverse learning environments.

The activity cards were tested in two different early childhood education units during the card creation phase, during which continuous feedback was collected from both staff and children. The final feedback was collected anonymously in writing using a questionnaire. As a result of the development work, it was found that activity cards are an effective tool for integrating forest pedagogy into the everyday life of early childhood education. These activity cards considered the different areas of learning in the pedagogical framework and responded to the needs raised by the work communities.

Keywords: early childhood education, environmental education, forest pedagogy, outdoor pedagogy, pedagogical tool

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	7
3	Varhaiskasvatus.....	9
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	11
3.2	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma.....	15
4	Ympäristökasvatus	16
4.1	Oppimisympäristön merkityksellisyys ja vaikuttavuus lapsiin.....	20
4.2	Metsäpedagogiikka varhaiskasvatuksessa	22
4.3	Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa	23
4.4	Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen ympäristökasvatus	24
5	Kehittämistyön toteutus.....	26
5.1	Tarkoitus ja tavoite.....	28
5.2	Kehittämistyön menetelmät	29
6	Kehittämistyön prosessi	30
6.1	Suunnitteluvaihe	32
6.2	Toteutusvaihe	34
7	Kehittämistyön tuotos	35
7.1	Tuotoksen arviointi	41
7.2	Prosessin arviointi.....	47
7.3	Kuvittajan haastattelu.....	49
7.4	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	49
8	Pohdinta	51
	Lähteet.....	53

1 Johdanto

Useimmilla ihmisillä luontokokemukset juontavat juurensa varhaislapsuudesta, jolloin he ovat saaneet ensikosketuksen luontoon. He ovat tehneet metsäretkiä isovanhempien tai vanhempien kanssa. Metsässä on nautittu eväitä, kerätty marjoja ja koettu metsän rauhoittava ilma-piiri. Luontosuhteen muodostuminen ei ole kuitenkaan synnynnäistä, sen muodostumiseen tarvitaan henkilökohtaista oppimista ja positiivisia kokemuksia ympäristöstä. Varhaiskasvatussyksiköt ovat aitiopaikalla, sillä ne ovat yksi otollisin ympäristöistä tutustuttaa lapset luontoon ja auttaa luontosuhteen luomisessa. On arvokasta, että pienten lasten kokemuksista ja heidän kasvuympäristöstään ollaan kiinnostuneita ja oppimisympäristöihin tutustutaan monipuolisesti. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 27-29.)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että oppimisympäristöt ovat monipuolisia ja niitä suunnitellaan, rakennetaan ja rikastetaan yhdessä lasten kanssa. Erilaisissa oppimisympäristöissä toteutetaan suunnitelmallista pedagogiikkaa, joissa huomioidaan lasten kiinnostusten kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lasten ikä- ja kehitystaso otetaan suunnitelmissa aina huomioon. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.) Millaisilla keinoilla voisimme vahvistaa ja lisätä lasten luontokokemuksia ja oppimista metsässä?

Tämä kehittämismuotoinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä kahden Vantaan kaupungin varhaiskasvatussyksikön kanssa. Valitsimme kehittämistavaksi palvelumuotoilun (Service Design), joka sopi varhaiskasvatussyksikön tarpeisiin parhaiten. Henkilökunnan ideat, yhteinen innovointi sekä lasten aito palaute ohjasivat työstämään konkreettista työvälinettä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten päiväkodin sisätiloissa käytettävää pedagogiikkaa voitaisiin rikastaa metsäpedagogiikan keinoin. Keskeisin tarkoitus tällä opinnäytetyöllä on tuottaa päiväkodin tarpeisiin vastaavaa materiaalia ja tuoda metsäpedagogiikka sitten näkyvämmäksi sekä lisätä ulkona tapahtuvaa toimintaa ja oppimista tuotetun materiaalin avulla. Samalla tarkastellaan metsäpedagogiikan vaikutuksia lasten oppimiseen ja hyvinvointiin. Aihepiiriä tutkitaan teoreettisesti sekä käytännön näkökulmasta.

Toiminnalliset kortit tarkoitetaan pedagogiseksi työvälineeksi henkilökunnan käyttöön, tukemaan metsässä tapahtuvaa oppimista sekä kehitystä. Korttien avulla voi valita erilaisia toimintoja tai tehtäviä, joilla tuetaan lasten oppimisen tavoitteita. Toiminnallisten korttien tavoitteena lapsinäkökulmasta on ryhmätyön ja vuorovaikutuksen lisääminen lasten välillä, osallisuus sekä oppimisen ilo. Metsäpedagogiikan toiminnalliset kortit tarjoavat strukturoituja sekä monipuolisia oppimiskokemuksia varhaiskasvatyksiköille lapsille metsäympäristössä. Kor-teista on tarkoitus tehdä myös visuaalisesti näyttäviä ja värikkäitä ja niiden toteuttamisessa hyödynnetään toisessa varhaiskasvatus yksikössä työskentelevää taidepedagogia, joka on

kuvittanut kortit. Kortit suunniteltiin siten, että ne soveltuvat monen ikäisille ja -taitoisille lapsille.

Kehittämistyömme prosessin aikana tukena käytetään oman havainnoinnin ja tarkastelun lisäksi avoimia henkilökunnan sekä lasten kysymyksiä, kommentteja ja mielipiteitä. Käytämme menetelmänä lisäksi jatkuvaa havainnointia ja reflektointia, jonka avulla tehdään kortteihin tarvittavia muutoksia käyttäjien toiveiden mukaisesti. Toiminnallisten korttien teoriapohjana on toiminut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) esitetty pedagoginen viitekehys, kuten laaja-alainen oppiminen ja oppimisen alueet. Korteissa on huomioitu ympäristökasvatuksen perusteet, Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma (2022) sekä Vantaan ympäristökasvatuksen tavoitteet.

Kerromme tässä opinnäytetyössämme ensin varhaiskasvatuksesta yleisesti, sen tehtävästä sekä tavoitteista. Esittelemme teoreettista tietoa varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, pedagogisesta viitekehystä, laaja-alaisesta oppimisesta sekä oppimisen alueista. Katsoimme tarpeelliseksi esitellä teoriapohjaa laajasti, koska se nivoutuu oleellisesti ja tiiviisti varhaiskasvatuksen viitekehukseen ohjaten annettujen lakien, määräysten ja asiakirjojen mukaisesti koko varhaiskasvatuksen toimintaa.

Tarkastelemme Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa, kuinka se muun muassa näyttäytyy Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen arvoissa ja teoissa. Käsittelemme opinnäytetyöprosessin kuvauksen edellä ympäristökasvatusta ja avaamme luvussa tärkeimpiä käsitteitä. Tarkastelemme, miten ympäristökasvatus näkyy varhaiskasvatuksessa ja mitä oppimisympäristöillä tarkoitetaan. Kerromme, mitä metsäpedagogiikka tarkoittaa.

Teoriapohjan jälkeen kuvaamme opinnäytetyömme prosessin, esittelemme tuotoksen ja käyttäjiltä saadun palautteen, työssämme huomioitavan etiikan sekä viimeiseksi oman pohdintamme. Toiminnalliset kortit käyttöohjeineen löytyvät erillisestä liitteestä.

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Opinnäytetyön työelämäkumppaneina toimivat kaksi vantaalaista varhaiskasvatuksen toimintayksikköä, joissa opinnäytetyön tekijät työskentelevät tällä hetkellä päätoimisesti. Käytännöllisten seikkojen vuoksi opinnäytetyön yksiköt valikoituivat tekijöiden työpisteiden mukaisesti.

Yksiköt poikkeavat toisistaan huomattavasti. Toisella yksiköistä toiminta keskittyy Vantaan pohjoiselle palvelualueelle, kun taas toinen yksikkö toimii kaakkoisella palvelualueella. Jatkossa nimitämme kyseisiä varhaiskasvatuksen toimintayksiköitä nimillä A ja B.

Varhaiskasvatuksen toimintayksikkö A on perustettu eri rakennuksineen 1980 - luvulla, joita on myöhemmin uudistettu pintaremontein. Lähialueen väestörakenne on maahanmuuttaja painotteista. (Vantaan kaupunki 2024). Yksikön maahanmuuttajaprosentti on noin 60 prosenttia. Varhaiskasvatuksen toimintayksikkö B on uudehko rakennus, jossa on useita jakotiloja sekä ruokala lapsille. Lähialueen väestörakenne painottuu enemmän suomenkielisiin asukkaisiin. (Vantaan kaupunki 2024).

Varhaiskasvatuksen toimintayksikössä B toimii metsäryhmä, jonka toiminta keskittyy pedagogiseen luonnossa toimimiseen, ulkoiluun, leikkiin ja tutkimiseen sekä ainutlaatuisen mahdollisuuden nauttia ympäristöstä. Ryhmän lapset ulkoilevat koko aamupäivän, säästä riippumatta. Kunnollisten ja säänmukaisten ulkoiluvälineiden merkitys korostuu ryhmässä. Metsässä liikkuminen tarjoaa lapsille mahdollisuuksia monipuolisen liikunnan kokemiseen sekä rikastaa lasten mielikuvitusta ja kokemuksia aidoissa luonnon tarjoamissa leikkiympäristöissä. Toiminnassa korostuvat lasten sosiaalisten suhteiden kehittyminen sekä ryhmässä toimimisen taidot. Sosiaalisten taitojen kehittyminen kuuluu varhaiskasvatuksen arkeen ja taitojen vahvistaminen nähdään yhtenä varhaiskasvatuksen tärkeimmistä tavoitteista. (Kronqvist & Kumppalainen 2011, 50-51.) Ulkona oppiminen on kokonaisvaltaista, kaikkia aisteja stimuloivaa ja tukee lapsen kokonaisvaltaista ja monipuolista kehitystä. Ryhmän toiminnassa noudatetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja oppimisen alueita sekä tarjotaan yhdenvertaisia oppimiskokemuksia, kuten muissakin päiväkodin ryhmissä.

Varhaiskasvatuksen toimintayksikössä A tehdään päiväkotiryhmittäin viikoittaisia metsäretkiä lähiluontoon sekä muihin oppimisympäristöihin lähialueilla. Yksikön ryhmät hyödyntävät runsaasti lähialueiden puistoja ulkoiluun ja pedagogiseen toimintaan. Tässä varhaiskasvatuksen toimintayksikössä heräsi henkilökunnan kiinnostus metsäpedagogiikkaa kohtaan ja opinnäytetyömme kautta valmistuviin toiminnallisiin kortteihin. Yksikössä nousi myös kiinnostus metsäryhmää kohtaan. Alueella asuu paljon erilaisia perheitä, joiden ulkoilutottumukset vaihtelevat paljon. Osa perheistä lapsineen on totuttanut ulkoilemaan ja liikkumaan erilaisissa sääolosuhteissa sekä tutustunut metsään ja luontoon. Osa perheistä ei ulkoile sateisen tai kylmän sään vuoksi. Varhaiskasvatuksen monimuotoisella toiminnalla on tällöin suuri merkitys näissä perheissä, että lapsi pääsee tutustumaan erilaisiin ympäristöihin.

Uusien oppimisympäristöjen käyttöönotto ei aina onnistu sulavasti. Metsään voi liittyä monenlaisia käsityksiä erilaisissa perheissä. Siksi perusteellinen informaatio, käytännön toistot ja turvallisuusasioiden painottaminen ovat vankka pohja retkeilyihin metsä- ja luontoympäristöissä. Metsäretket alkavat ajan saatossa tuottaa tulosta ja metsästä kasvaa meille uutta elinympäristöä, joka tuntuu turvalliselta. Lasten saamien positiivisten kokemusten kautta myös vanhempien asuinympäristö voi laajentua uusilla kohteilla. (Kaasinen & Myllyniemi. 2023, 266-267.)

Molemmissa varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä oli tarve lisätä metsäretkiä sekä monipuolistaa ja toteuttaa pedagogista toimintaa lähiympäristössä ja -luonnossa. Vantaan kaupungilla on ympäristökasvatuksen työkorteissa nostettu yhdeksi teemaksi lähiluonto ja luontosuhteen vahvistaminen. Työkorttien teemoja käsitellään ja toteutetaan varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä vuoden 2025 loppuun mennessä. Työkorttien aiheita avattaessa kävi ilmi, että yksiköissä henkilöstön käytännön kokemus metsäpedagogiikan käyttämisestä oli vaihtelevaa. (Vantaan Ympäristökasvatuksen työkortit 2024.)

3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tärkein tehtävä on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Varhaiskasvatuksessa lapsille opetetaan tietoja ja taitoja, joiden avulla vahvistetaan lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (Opetushallitus 2022, 6.)

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 luvun 3 §:n mukaisesti varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatustutkimuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus. Tavoitteena on oppiva ja hyvinvoiva lapsi. Pedagogisen toiminnan viitekehys (kuvio 1) osoittaa, että arvoperusta on pohja, jonka päälle rakennetaan laadukas varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta. Arvoperusta määrittää, taustoittaa ja viitoittaa varhaiskasvatuksen järjestämistä sekä kaikkea sen ympärille muodostuvaa varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (Opetushallitus 2024.)

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. Opetushallitus (2023.)

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Pedagogisen toiminnan pohjalla on arvoperusta ja oppimiskäsitys. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan arvoperustan yleisperiaatteina ovat mm. yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus, lapsen edun ensisijaisuus ja hyvinvointi, mielipiteen huomioon ottaminen ja lapsen huolenpito sekä suojelu. Oppimiskäsitys perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan siihen, että lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii muiden ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Kaikkeen pedagogiseen toimintaan vaikuttavat lasten mielenkiinnon kohteet ja hänen yksilölliset tarpeensa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.)

Oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista oppimista. Oppimisen alueet kuvaavat pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne eivät ole irrallisia toisistaan vaan niihin vaikuttavat lasten mielenkiinnon kohteet sekä heidän osaamisensa. Aihepiirejä voi yhdistyä yhden alueen alle useitakin. (Opetushallitus 2023.)

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on kansallinen normi. Paikalliset varhaiskasvatuksen järjestäjät ovat laatineet varhaiskasvatussuunnitelman kansallisten perusteiden mukaisesti. Paikalliset suunnitelmat ovat velvoittavia ja varhaiskasvatuksen henkilöstöä sitova asiakirja, jonka asettamien tavoitteiden ja sisältöjen mukaista toimintaa päiväkodissa järjestetään. Paikalliset suunnitelmat pitävät sisällään varhaiskasvatuslain sekä perusteiden arvoperustan. (Opetushallitus 2024.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että laadukkaan pedagogisen toiminnan avulla vahvistetaan lasten laaja-alaista osaamista. Varhaiskasvatuksen toiminta, monipuoliset oppimisympäristöt ja niiden käyttäminen, lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen ovat edellytyksiä laaja-alaiselle osaamiselle. (Opetushallitus 2022.)

Laaja-alaiseen osaamiseen (kuvio 2) liittyy kuusi osaamisen aluetta. Laaja-alainen osaaminen tarkoittaa varhaiskasvatuksessa lasten ajattelun ja oppimisen kehittymistä, kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua. Varhaiskasvatuksen on tarkoitus tukea lasten itsensä huolehtimisen ja arjen taitoja, monilukutaidon kehittymistä ja digitaalista osaamista. Varhaiskasvatus tukee lasten myös osallistumista ja vaikuttamista.

Kuvio 2: Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus (2024.)

Osaamisella tarkoitetaan kykyä käyttää oppimiaan taitoja ja tietoja. Lapsi oppii toimimaan kunkin tilanteen edellyttämällä tavalla. Lasten osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi ihmisen elämän. Lapset tarvitsevat jatkuvasti uutta tietoa ja mahdollisuuksia harjoittaa taitojaan. On tärkeätä, että lapsille mallinnetaan ja opetetaan arvoja ja asenteita. Lopulta kokonaisuuteen ja oppimiseen vaikuttavat lapsen oma tahto toimia. Osaamisen kehittymisellä on pitkä vaikutus, se vaikuttaa lapseen yksilönä sekä myöhemmin yhteisönä jäsenenä toimimiseen. (Opetushallitus 2024.)

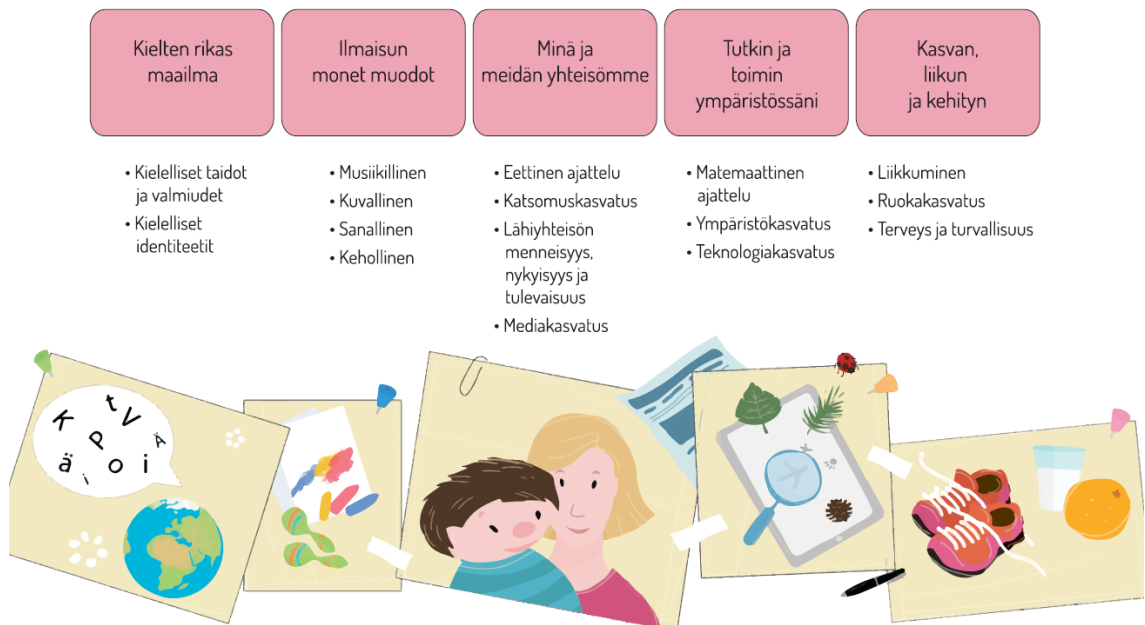
Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminta muodostuu aina lasten tarpeista sekä heidän kiinnostuksensa kohteista. Lapsi ja hänen huoltajansa antavat omat vaikutteet lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa heidän omilla näkemyksillään ja kokemuksillaan. Varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä osa lapsen kasvua ja kehitystä, se on aina yksilöllinen suunnitelma, joka muokkautuu lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Parhaimmillaan se on hyvää yhteistyötä ja osallistavaa keskustelua huoltajien kanssa. (Opetushallitus 2022.)

Pedagogisessa viitekehyksessä oppimisen alueet määrittävät pedagogisen toiminnan tavoitteet ja sisällöt. Ne ohjaavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa yhdessä lasten kanssa. (Opetushallitus 2022.)

Oppimisen alueet (kuvio 3) ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueita käsitellään varhaiskasvatusryhmässä joustavasti aiheittain ja yhdistellen, lasten kiinnostusten kohteiden mukaisesti. Aiheet voivat lapsiryhmässä nousta esimerkiksi päiväkodin metsäretkistä, jolloin aihe laajentuu useaan oppimisen alueeseen. Oppiminen ja pedagoginen toiminta määräytyy aina kulloisenkin lapsiryhmän iän, kehitystason ja tarpeenmukaisesti. (Opetushallitus 2023.)

Oppimisen alueet

Kuvio 3: Oppimisen alueet. Opetushallitus (2023.)

Kielen merkitys on keskeinen lapsen oppimisen kohde sekä väline, jonka avulla tuetaan ajattelun ja kommunikoinnin kehittymistä. Varhaiskasvattajien tehtäviin kuuluu tukea lasten kielellistä kehittymistä ja valmiuksia kuten vuorovaikutustaitoja, kielen ymmärtämisen-, tuottamisen ja käyttämisen taitoja sekä tukea kielellistä muisti ja sanavarantoa sekä kielitietoisuutta. Taitoja voidaan tukea monipuolisella vuorovaikutuksella ja kieliympäristöllä, jossa lapselle annetaan kannustavaa palautetta kielenkäyttötaidoista. (Opetushallitus 2024, Kielen kehityksen osa-alueet.) Metsä tarjoaa erinomaisen ympäristön esimerkiksi verbien harjoitteluun, jossa S2-lapsilla usein on puutteita. (Fågel, Jussila & Sarkkinen, 2021, 43).

Vuorovaikutuksen keskiössä on kieli, jonka avulla lapsi tuottaa omia mielipiteitään ja ajatuksiaan, tunteita, tarpeita sekä ilmaisee itseään. Kieli on keskeinen väline lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, sillä se mahdollistaa kommunikaation ja vuorovaikutuksen ympäristön kanssa. Kielen kehitys on kokonaisvaltainen prosessi, joka vaikuttaa lapsen kykyyn ymmärtää maailmaa ja toimia siinä. Kielen avulla lapsi oppii jakamaan kokemuksiaan ja luomaan sosiaalisia suhteita ympäröivään maailmaan. Kielen kehittyminen on olennaista kaikelle muulle oppimiselle ja sisältää myös ajattelun ja tiedon prosessointia. (Ahonen 2017, 165-166.) Metsässä kielen oppiminen tapahtuu monipuolisten kokemusten ja oivallusten kautta.

Kieli pääsee kehittymään silloin kun lapselle jutellaan paljon, silloinkin kun lapsi ei vielä kieltä osaa. Lasta tulee rohkaista ja tukea sanojen tuottamisyrityksessä. Huomatessaan aikuisen kiinnostuksen, lapsella herää innostus kielestä. Samalla kun lapsi nimeää ympäristöään, hän myös jäsentävää sitä. Sanavarasto laajenee, ja puheen tuottaminen ja ymmärtäminen

mahdollistaa kielen käytön lisääntymisen. Kielen kehittymisen prosessi on yksilöllinen ja lapset kehittyvät siinäkin omaan tahtiin. Varhaiskasvatuksen (2016, 40) velvollisuus on huomioida lasten yksilöllistä tukemista kielen kehityksessä. Kielellinen identiteetti kehittyy kielitaidon karttuessa. Mahdollisuudet mm. leikeissä paranevat ja merkitykset syvenevät. Vuorovaikutus ja tilanteissa toimiminen muuttuvat helpommiksi. (Ahonen 2017, 166-167.)

Ilmaisun monet eri muodot mahdollistavat lasten tutustua monipuolisiin taiteenaloihin. Lasten sanallisten ja kehollisten ilmaisujen taidot kehittyvät. He saavat kokemuksia musiikillisesta, kuvallisesta sekä käsityöllisten taitojen tavoitteellisesta toiminnasta varhaiskasvatuksessa. Ilmaisun moniin eri muotoihin tutustutaan varhaiskasvatuksessa erilaisin työtavoin, kokonaisvaltaisesti, huomioiden lasten luontainen kyky oppia muun muassa leikkimällä. Hyödynnetään oppimisessa vaihtelevia oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen innostavuus ja esteettisyys sekä monipuolisten materiaalien saatavuus vaikuttavat lasten kokemukseen. Ohjauksella ja opetuksella on tärkeä osa lasten tutustuessa ilmaisun moniin muotoihin. (Opetushallitus 2022, Ilmaisun monet muodot.)

Lasten aloittaessa varhaiskasvatuksen, he kohtaavat yhä erilaisempia arvoja, katsomuksia ja toimintamalleja tai perinteitä, mihin he omissa kodeissaan ovat tottuneet. Varhaiskasvatuksessa opitaan myös uudenlaisia tapoja toimia erilaisissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin kehittää lapsia ymmärtämään monimuotoisuutta ympärillään ja opetella toimimaan monimuotoisessa ympäristössään. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata, tukea kehittää lasten iän ja kehitystason mukaisesti eettistä ajattelua, katsomustietoutta, lähiyhteisön menneisyyteen, tulevaisuuteen ja nykyisyyteen tutustumista. Lasten muun muassa on tärkeä tietää oman suvun historiasta ja kulttuurista. Mediakasvatus lukeutuu Minä ja meidän yhteisöme osioon, jossa varhaiskasvattajat yhdessä lasten kanssa tutustutaan ja tutkitaan erilaisia medioita. Osa-alueen aiheita voidaan käsitellä monipuolisesti, ottaen lapsille ominainen tapa oppia uutta, leikkimällä. (Opetushallitus 2022, Minä ja meidän yhteisöme.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan Tutkin ja toimin ympäristössäni osa-alueesta, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lapsen matemaattista ajattelua sekä tutustuttaa lapsia kokeilevaan ja tutkivaan työtapaan teknologiakasvatuksen avulla. Osa-alue sisältää lisäksi ympäristökasvatuksen merkityksellisyyden tärkeyden, tutustuttaa lapsia lähiuontoon ja tukea lasten luontosuhteen kehittymistä. Ympäristökasvatus pitää sisällään oppimisen ympäristössä, oppimisen ympäristöstä sekä toimimisen ympäristön puolesta. Lasten saamien positiivisten kokemusten luontosuhde vahvistuu ja he alkavat nauttia ympäristönsä tutkimisesta ja luonnossa liikkumisesta. Luontoesineet antavat mahdollisuuden harjoitella lukumääriä, käsitteitä sekä teknologian voi yhdistää helposti tutustumalla digilaitteisiin,

esimerkiksi kuvaamalla lasten tekemiä tehtäviä. (Opetushallitus 2022, Tutkin ja toimin ympäristössäni.)

Monipuolinen motorinen ja riittävä fyysinen harjoittelu antaa lapsen kasvulle ja kehitykselle tarpeelliset lähtökohdat, jotta hän oppii ja kasvaa sekä voi hyvin. Kasvan, liikun ja kehityn osa-alueeseen, liittyy myös ruokakasvatus, terveys ja turvallisuus aiheet. Lasten ikä ja kehitystason mukaisesti ohjataan terveellisen ruokavalion ja myönteisen suhtautumisen suuntaa ruokailuun ja ruokailutottumuksiin. Tuetaan lapsia opettelemaan huolehtimista omasta terveydestään sekä turvallisuudestaan. (Opetushallitus 2022, Kasvan, liikun ja kehityn.)

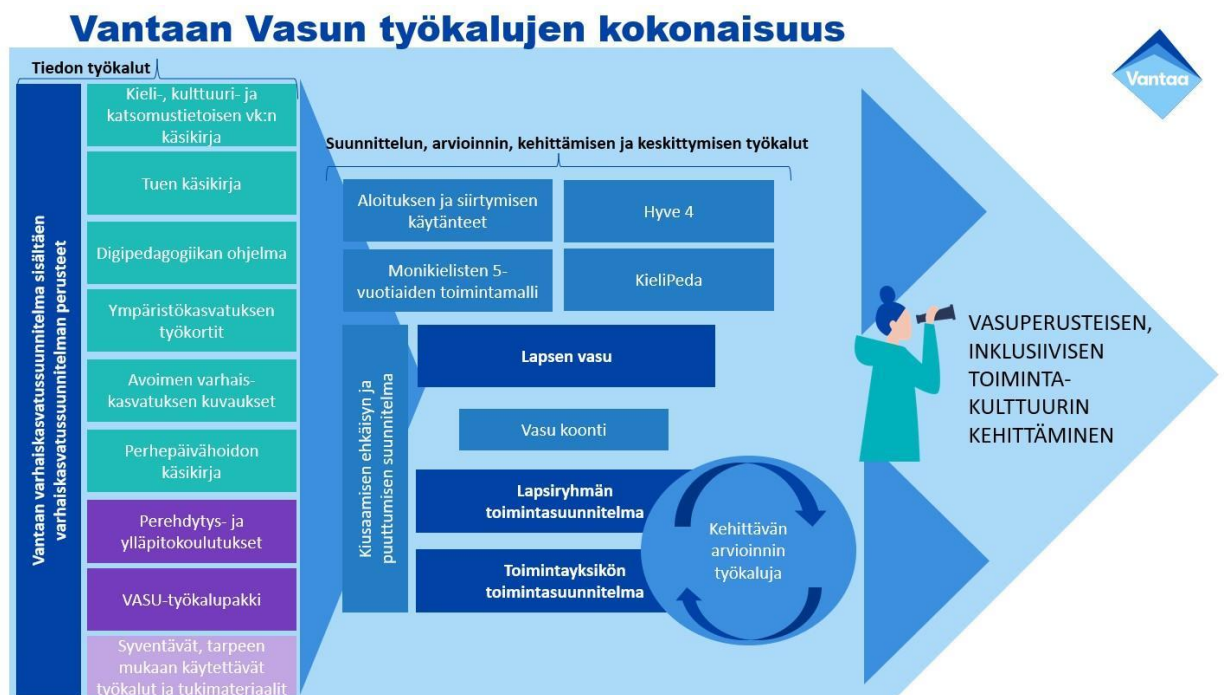
3.2 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma

Vantaalla järjestetään varhaiskasvatusta kunnallisissa sekä yksityisissä päiväkodeissa. Vaihtoehtoina ovat myös perhe- tai ryhmäperhepäivähoito. Kotona hoidettavia lapsia varten on tarjolla avoimia kohtaamispaikkoja, kerhoja ja asukaspuistoja, joissa järjestetään monipuolista toimintaa. (Vantaan kaupunki 2024.) Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma koostuu Opetushallituksen laatimista valtakunnallisista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022) sekä paikallisesti laaditusta Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmasta 2022. Jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, yhdessä lapsen huoltajan kanssa.

Vantaan kaupungin verkkosivustolla kerrotaan Vantaan varhaiskasvatuksen arvoista ja niihin liittyvistä teoista. Vantaalla sitoudutaan yhteisiin tavoitteisiin, edistetään lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä toimitaan yhdessä, arvostaen toisia ja toistemme osaamista. Vantaan varhaiskasvatuksessa toimitaan osallistuen ja osallistaen. Toiminta ja päätöksenteko on läpinäkyvää ja perusteltua. Tietoa jaetaan oikea-aikaisesti hyödyntäen monipuolisia viestintäkanavia, tieto ja taitoa jaetaan avoimesti. Vantaa kokeilee rohkeasti erilaisia toimintatapoja sekä tunnistaa, puuttuu lasten ja perheiden mahdollisiin tuen tarpeisiin. Vantaa rohkaisee lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oppimaan. Vantaalla innovoidaan ja luodaan uusia ratkaisuja. Vantaa vastaa omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen vaikutuksista. Vantaa edistää kestävä elämäntapaa ja edistää lapsen luontosuhteen vahvistumista. Pidetään tärkeänä luonnosta ja lähiympäristöstä huolehtimisesta sekä lasten mahdollisuuksista tutustua omaan lähiympäristöönsä. Vantaan varhaiskasvatuksen yksiköissä lapset pääsevät harjoittelemaan kestävä kehitystä ja kierrätystä yhdessä kasvattajien kanssa. (Vantaan kaupunki 2024.)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma, joka on alle kouluikäisten toimintaa ohjaava opetussuunnitelma, ohjaa Vantaan varhaiskasvatusta ja se perustuu varhaiskasvatukseen sekä asetuksiin. Jokaiselle lapselle laaditaan yhdessä huoltajan kanssa oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

Vantaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa esitellään keskeisimmät varhaiskasvatussuunnitelmaa tarkentavat asiakirjat, jotka ovat osa isoa Vantaan Vasun työkalujen kokonaisuutta. Kuviossa 4 on merkitty vihreällä värillä kuusi laatikkoa, jotka toimivat tiedon työkaluina. Niitä ovat kieli- ja kulttuuri- ja katsomustietoisen varhaiskasvatuksen käsikirja, tuen käsikirja, digipedagogiikan ohjelma, ympäristökasvatuksen työkortit, avoimen varhaiskasvatuksen kuvaukset ja perhepäivähoidon käsikirja. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

Kuvio 4: Vantaan Vasun työkalujen kokonaisuus. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma (2022.)

Suunnittelun, arvioinnin, kehittämisen ja keskittymisen työkalut, joista muun muassa lapsiryhmän ja toimintayksikön toimintasuunnitelmat lukeutuvat keskittymisen työkaluihin. Suunnitelmien avulla tarkastellaan ja toteutetaan kohdennetusti kunkin varhaiskasvatustyksikön toimintakauden tavoitteita ja tarpeita. Suunnitelmat ohjaavat yksiköiden ja lapsiryhmien toimintaa ja suunnitelmia arvioidaan kauden kuluessa. Tavoitteet nousevat lasten ja lapsiryhmien omista varhaiskasvatussuunnitelmista. Esimerkkinä lapsiryhmän tavoitteena voisi olla ulkotoiminnan lisääminen päiväkodin arjessa.

4 Ympäristökasvatus

Lapsuudessa rakennetaan arvoperustaa tulevaisuutta varten. Arvoistamme suuri osa perustuu ympäristömme toimintakulttuuriin, ja sitä kautta omaksumme sen osana identiteettiämme.

Arvot rakentuvat kokemuksista. Luonnossa vietetty, mielihyvää tuottava aika vaikuttaa arvo-perustaan, joka heijastuu elämäämme rikastuttavana pääomana koko elämän ajan. Luonto opettaa meitä kunnioittamaan kaikkea elävää ja myös toinen toisiamme. Kiireettömyyden arvostus jatkuvan suorittamisen sijaan voidaan myös saavuttaa luonto kokemusten avulla. Luonnossa erilaiset arvot kuten keksiminen ja luovuus korostuvat. Samalla luonto opettaa itsetuntemusta sekä toisen myötätuntoista kohtaamista. Luonto auttaa meitä ymmärtämään yhteenkuuluvuuden ja keskinäisten riippuvuuksien merkitystä. Tarvitaan sillanrakentajia, jotta luontosuhde, kaikkein luonnollisin suhteemme, voi olla vahva ja merkityksellinen. (Fågel & Jussila & Sarkkinen 2021, 34-35.)

Ympäristökasvatuksen tarkoitus on edistää kestäviä elämäntapoja sekä niihin kasvamista. Samalla harjoitellaan siihen tarvittavia taitoja. Opetellaan kohtuullisuutta ja säästäväisyyttä, vastuullisuutta ruokailuun liittyvissä asioissa, energian säästämistä sekä jätteiden vähentämistä ja lajittelua. Lapsille täytyy mahdollistaa kokemus siitä, että he voivat itse vaikuttaa kestäviin elämäntapoihin omilla teoillaan ja valinnoillaan. Lapsille ei tule antaa liian suurta vastuuta kestävien elämäntapojen ylläpitämisestä. Tavoitteena ympäristökasvatuksessa on ohjata lapsia kohti kestäviä elämäntapoja, vahvistaa lasten luontosuhdetta sekä vastuullista toimimista ympäristössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 51.) Ympäristökasvatus ei ole muusta kasvatuksesta erillään, se näyttäytyy ihan arkisissa tilanteissa, lapsista huolehtimalla, ohjaamalla ja kannustamalla toisten huomioon ottamiseen, luovuuteen sekä ekologiseen ajatteluun. (Kurttio & Kurki 1999, 5.)

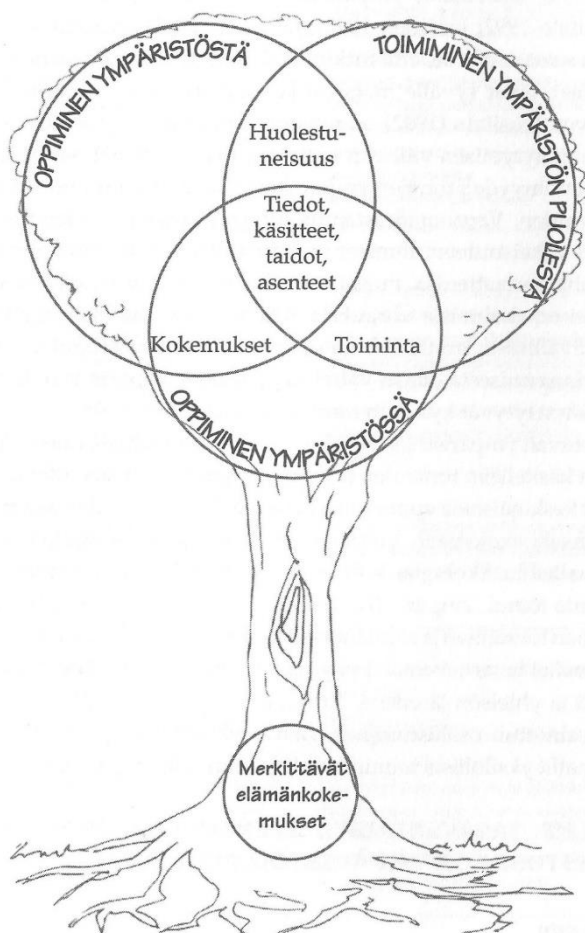
Luontosuhteen muodostuminen lapsen näkökulmasta vaatii tarkastelua omasta luontosuhteen merkityksestä ja niiden mahdollisista kompastuskivistä. Oma suhtautuminen säätilojen vaihteluihin, luonnonilmiöihin tai vuodenaikoihin vaikuttavat meihin ja vaativat asennoitumista. Aikuisen antama esimerkki on lapselle merkityksellinen ja tulisikin pohtia, millaisen mallin itse lapsille välittää. Pedagogiset perustelut auttavat venyttämään omia mukavuusrajoja niin ettei anna säänvaihteluiden estää ulkona toteutettavaa pedagogiikkaa. (Fågel ym. 2021, 60.)

Mallioppimisella on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa, kun lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön. Kasvattajan on opeteltava hillitsemään ja jopa peittämään omat pelkonsa tai inhotuksensa, koska se välittyy lapsille mallioppimisen kautta. Maassamme ei ole esimerkiksi myrkyllisiä hämähäkkejä, toisin kuin mahdollisesti maahanmuuttajalasten perheiden lähtömaissa. Voidaan yhdessä opetella hoitamaan matokompostoria tai huolehtia sisälle lennähtäneen ampiaisen turvallisen poistamisen tilasta. Kasvattajan rauhallisuus rohkaisee lapsia tutustumaan erilaisiin kokemuksiin. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 70.)

Ihmisen omaan luontosuhteeseen ja käsitykseen vaikuttavat niin lapsuuden kokemukset kuin sosiaalisen ympäristön tarjoamat merkitykset. Kun pohdimme luonnon käsitelmäärittelyä ympäristökasvatuksen näkökulmasta, on keskeisin asia ymmärtää ihminen osaksi luontoa.

Ihminen, niin kuin kaikki muukin elävä on täysin riippuvainen luonnosta. Ympäristökäsitteen määrittelyyn nivoutuu moninaiset yhteydet oppimisympäristöihin, ympäristötietoisuuteen sekä ympäristöongelmiin. Ympäristöä voidaan määritellä sosiaalisesti, henkilökohtaiseksi, luonnontieteelliseksi tai yhteiskunnalliseksi käsitteeksi. Ihmisen sekä ympäristön suhdetta tulisikin tutkia ja tarkastella monilla eri tasoilla. (Parikka- Nihti & Suomela 2014, 17-18.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena ympäristökasvatuksessa on lasten luontosuhteen sekä vastuullisen ympäristössä toimimisen vahvistaminen ja ohjaaminen kestävämpiä elämäntapoja kohti. Ympäristökasvatukseen kuuluu kolme osa-aluetta: oppiminen ympäristössä, ympäristöstä sekä toimimisesta ympäristön puolesta. Oppimisympäristöjä voivat olla sekä lähiluonto, metsä tai rakennettu ympäristö. Retkeilyt oppimisympäristöjä hyödyntäen ja tutkien ovat kiinteä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsen luontosuhde vahvistuu ja lapsi oppii nauttimaan häntä ympäröivästä luonnosta. Luonnon ilmiöiden havainnoiminen ja tutkiminen eri vuodenaikoina sekä niistä keskusteleminen on osa varhaiskasvatusta, jossa lapsi pääsee käyttämään eri aisteja ja luontaista tapaa oppia, tutkimalla ja ihmettelemällä. Samalla voidaan tutustua ympäristöön liittyviin käsitteisiin sekä harjoitella tunnistamaan eri kasveja ja eläinlajeja, tämä vahvistaa luonnon tuntemusta. Luonto nähdään myös rauhoittumisen paikana ja esteettisenä kokemuksena varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2022, 30.)

Kuvio 5: Palmerin (1998) puumalli Cantellia (2004) ja Koskista (2002) mukaillen.

Palmerin puumallissa toiminnallisuus ja kokemuksellisuus liitetään vahvasti ympäristössä oppimiseen. Näiden periaatteiden lähtökohdat ovat läsnä myös suomalaisen varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksessa. Kokemuksellisuus auttaa jäsentämään ja oppimaan tietoja, taitoja ja kykyjä ympäristössä selviytymiseen. Lapset oppivat pääasiassa leikkimällä, liikkumalla ja tutkimalla paikkoja kaikilla aisteillansa. Ympäristökasvatuksessa hyödynnetään lasten luontaista aktiivisuutta ja uteliaisuutta, suunnaten heidän oppimiaan ja jäsentämiään kokemuksia monipuolisen ja rikkaan ympäristö- ja luontosuhteen muodostumiseen. (Raittila 2020, 216.)

Palmerin puumallin mallin lehvästöt muodostuvat kolmesta eri osa-alueesta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Nämä kolme osa-alueita ovat yhtä tärkeitä ja niitä tulisi voida toteuttaa tasavertaisesti. Osa-alueet ovat tiiviisti toisiinsa kytkeytyneet ja niitä voi olla vaikea erottaa. (Raittila 2020, 224.) Hierarkkisena ei mallia voi pitää, koska esimerkiksi luontokokemukset, ympäristötietoisuus tai ympäristöeettisten kysymysten pohdinta eivät yksinomaan kasvata ympäristövastuulliseksi. Näitä kaikkia osatekijöitä vaaditaan Palmerin mallin mukaan laadukkaaseen ja vastuulliseen ympäristökasvatukseen. (Cantell ym. 2020, 119.)

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta ympäristössä oppiminen tarkoittaa Palmerin puumallissa sitä, että varhaiskasvattajat pohtivat millaisissa toiminta- ja oppimisympäristöissä lapset oppivat. Erilaiset metsä- tai luontoretkipaikat, niiden luonnonmukaisuus ja siellä materiaalien saatavuus, vaikuttavat oppimisympäristön valintaan. Lapset oppivat ympäristöstä löytyvistä materiaaleista. Erilaiset rakenteluleikit, veden virtauksen kokeilut ja ilmiöiden ihmettelyt kuuluvat mm. ympäristössä oppimiseen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 25-26.)

Varhaiskasvatuksen sekä ympäristökasvatuksen tavoitteisiin kuuluu lasten osallisuuden tukeminen, joka perustuu lapsen oikeuksiin ja on välttämätöntä aktiivisen ympäristötoimijuuden kannalta. Ihminen, joka kokee ympäristön merkityksellisenä itselleen sekä itsensä merkityksellisenä ympäristölle, haluaa toimia myös ympäristön puolesta. (Cantell & Aarnio-Linnavuori & Tani 2020, 213-215.)

Ympäristöstä oppimista ohjailee lasten kiinnostusten kohteet, esimerkiksi eliöiden tutkiminen tai kivien ja puiden tutkiminen eri vuodenaikoina. Metsäretkillä voidaan seurata lintujen elämää, joka voi johtaa pitkäkestoiseen ja innostavaan projektiin lasten kanssa. Lapset oppivat huolehtimaan ympäristöstään, esimerkiksi siten, ettei elävistä puista tai kasveista katkota oksia. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26.)

Ympäristön puolesta toimimiseen vaikuttaa jo varhaislapsuudessa saatu mallioppiminen. Malli roskien keräämisestä retkipaikalta tai roskien lajittelusta, energian säästämiseen. Lapset oppivat aikuisilta ollessaan osallisina mukana toiminnoissa, esimerkiksi maitotölkkien ja pahvien

kierrätystehtävissä päiväkodilla. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26-27.) Päiväkodin pihalta voidaan kerätä lasten kanssa yhdessä roskia, huomioiden sopivat keräysvälineet ja turvallisuus.

Ympäristökasvatus liittyy Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainittuihin seuraaviin oppimisen alueisiin, jotka ovat Kasvan, liikun ja kehityn, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Minä ja meidän yhteisömme. (Raittila 2020, 214.)

4.1 Oppimisympäristön merkityksellisyys ja vaikuttavuus lapsiin

Monipuolinen oppimisympäristö, kuten päiväkodin metsäretkipaikat, vaikuttavat lapsen kehitykseen positiivisesti. Metsässä on tarjolla harjoitusta motoristen taitojen kehittämiseen, aikaa tutkimiselle ja ihmettelulle, aistien harjoittamiseen, luonnon rauhoittavaan ilmapiiriin. Lapsen fyysinen ja psyykinen kehitys saattaa kasvaa ja kehittyä paremmin, kun hän saa toimia mahdollisimman luonnonmukaisessa ympäristössä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77.)

Motoristen perustaitojen osaaminen on lapsen keskeisimpiä kehitysvaiheita, joita lapsi tarvitsee jokapäiväisessä elämässä. Juokseminen, hyppiminen, pallon heittäminen ja potkiminen sekä erilaiset tasapainoon liittyvät taidot kuuluvat motorisiin perustaitoihin. Näiden taitojen hallinta vaikuttaa myöhempään liikkumiseen ja sen erilaisiin muotoihin. Fyysinen aktiivisuus ja liikuntataidot vaikuttavat aktiivisuuden määrään tulevaisuudessa. (Stodden ym. 2008; Lopes ym. 2012; Robinson ym. 2015.) Motoriset taidot ja fyysinen aktiivisuus liittyvät toisiinsa tiiviisti. Lapsella kokemus omasta motorisesta pystyvyydestä vaikuttaa hänen päätökseensä osallistua toisten leikkiin. Myönteinen kokemus motorisista taidoista ja pätevydestä vaikuttaa moniin asioihin mm. Fyysiseen aktiivisuuteen sekä motorisiin taitoihin, (Stodden ym. 2008; Robinson ym. 2015) lisäksi sillä on vaikutusta lapsen sosiaalisiin valmiuksiin toimia ja leikkiä toisten kanssa. Luottaessaan taitoihinsa, lapsi voi kokea olevansa hyvä ja pärjäävänsä. Osallistuminen yhteiseen tekemiseen lisää yhteenkuuluvuuden ja onnistumisen kokemuksia ja vaikuttaa lapsen itseluottamukseen. Itseluottamuksen rakentuminen pitää sisällään psyykkisen, fyysisen sekä sosiaalisen ulottuvuuden. (Fågel ym. 2021, 24.)

Fyysisen aktiivisuuden lisäksi leikit ja liikkuminen vahvistavat muita mielekkäitä tekijöitä, kuten nautintoa ja mielihyvää. Yhteisten sääntöjen opettelu, erilaiset tunneilmaisun keinot sekä sosiaalinen yhteenkuuluvuus ovat osa-alueita, joita luonto- ja ympäristö tarjoavat. Yhdessä liikkumista voidaan pitää hyvinvointiin ja terveyteen tähtäävänä investointina. (Fågel ym. 2021, 25.)

Liikunta vaikuttaa positiivisesti tiedolliseen toimintaan, kuten työmuistiin, kognitiiviseen joustavuuteen sekä käyttäytymisen säätelyyn. Myönteiset vaikutukset oppimiseen välittyvät useiden tekijöiden kautta. Liikunnalla on positiivinen vaikutus toiminnan ohjaukseen ja tarkkaavaisuuteen ja sitä kautta oppimiseen. (Laine & Elonheimo & Kettunen. 2018, 19.)

Luonnossa viihtyminen tutkitusti parantaa mielialaa, itsetuntoa sekä yleistä henkistä hyvinvointia, jolla on myönteiset vaikutukset käyttäytymiseen ja tunteisiin. (Kaplan 2001; Kuo & Sullivan 2001). Luontoliikunnasta saatu hyöty vähentää apeutta ja ahdistuneisuutta ja on hyödyllisempää verrattuna kaupunkiympäristössä liikkumiseen. (Barton & Pretty 2010). Myönteinen vaikutus henkiseen hyvinvointiin sekä itsetuntoon on tutkimuksissa havaittu ja nostettu esille. (Maller 2009). Kognitiiviset hyödyt tutkimuksissa osoittavat luontoympäristön lisäävän tarkkaavaisuutta ja vähentävän henkistä uupumusta. (Kaplan 2001; Björk ym. 2008; Tyrväinen ym. 2014). Mitä enemmän aikaa luonnossa vietetään, sitä vahvempi elpymiskokemus ja emotionaalinen hyvinvointi saavutetaan. (Korpela ym. 2014). Luonnossa oleskelulla on myönteinen vaikutus ongelmanratkaisu- ja keskittymiskykyyn. On todettu myös luontoaktiiviteettien vähentävän lasten ADHD oireita. (Hartig ym. 1991; van den Berg ym. 2003; Kuo & Faber Taylor 2004.) Elvyttävät ja myönteiset luontokokemukset voivat parhaimmillaan edistää ympäristövastuullista käyttäytymistä. Empaattinen suhtautuminen ympäristöön eli ympäristöherkkyys on tärkeä ehto ympäristövastuullisuudelle, johon vaikuttavat varhaiset luontokokemukset. (Collado & Corraliza 2015.)

Lapsuudessa, jolloin immuunijärjestelmä kehittyy, on kosketus luontoympäristöön erityisen tärkeää. Luonnossa ihmisen vastustuskyky ja valkosolujen tuotanto lisääntyy. (Ks. Lee ym. 2012.) Luontokontaktilla on merkitystä ihmisen puolustusjärjestelmän toimintaan ja mikrobio-miaan.

Lasten fyysisellä hyvinvoinnilla on suuri merkitys. Metsäympäristössä lasten aktiivisuus kasvaa huomaamatta. Liikkumistapa metsässä on erilainen kuin asfaltilla. Lasten hieno- ja karkeamotoriikka kehittyvät, erilaiset aistit vahvistuvat. Tasapaino kehittyy ja fyysinen kestävyys vahvistuu erilaisilla alustoilla liikuttaessa. Monipuolinen liikkuminen auttaa pitämään lasten terveystekijät hyvänä. Monipuolinen liikkuminen vähentää tai estää esimerkiksi lasten yli-paino-ongelmia. Luontoympäristö saattaa suojata lapsia näköongelmilta, koska ulkona katsotaan enemmän kauas kuin lähelle. Lisääntynyt ruutu-aika altistaa likinäköisyydelle. Lapsena koettu liikkuminen luonnossa saattaa edistää aikuisena aktiivisuuteen liikkunnassa ja luonnossa liikkumiseen. (Kaasinen & Myllyniemi 2023, 80.)

Luonnossa oleskelu, retkeily ja leikkiminen voivat vahvistaa positiivisesti lasten sosiaalisia taitoja ja tukevat lasten hyvinvointia. Lapsuudessa vietetty aika metsäympäristössä voi vahvistaa lasta aikuisena huolehtimaan luonnosta ja ympäristöstään. Metsäympäristö luo enemmän mielikuvituksellisia leikkejä sekä tukee lasten osallisuutta. Yhteys luontoon syventyy ja oppiminen voi helpottua. (Kaasinen & Myllyniemi 2023, 92-93.)

Päiväkotiryhmät retkeilevät usein muuallakin kuin metsässä. Lähiympäristöön tutustutaan kävely- tai bussiretkillä, käydään kirjastoissa tai uusissa leikkipuistoissa. Lapsen täytyy kokea olonsa turvalliseksi erilaisilla retkillä, näin oppiminen ja lapsen kehittyminen pääsee

kasvamaan. Riittävät toistot samoihin paikkoihin edesauttavat lasta toimimaan erilaisissa oppimisympäristöissä. Tutuista ympäristöistä on turvallisempi lähteä tutkimaan ja kokemaan uusia asioita, kun lapsi on saanut aiemmasta ympäristönsä tutkimisesta ja havainnoimisesta positiivisia kokemuksia. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 79-80.) Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä onkin tärkeä tehtävä luoda lapsille turvallisia, kiireettömiä ja innostavia kokemuksia retkistä. Pedagoginen toiminta voidaan liittää monin eri tavoin metsäretkiin ja näin rikastaa lasten kokemuksia ympäristöstään. Lapsilla on erilaisia tapoja kokea ympäristöään. On vauhdikkaita lapsia ja rauhallisempia lapsia, jokainen heistä tutustuu oppimisympäristöönsä omalla tavallaan. Kasvattajan tehtäväksi jää jokaisen lapsen huomioiminen yksilönä, omine tarpeineen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 80.)

Lapset havainnoivat ja näkevät asioita eri tavoin ympäristössään kuin aikuiset. He huomaavat asioita ja yksityiskohtia esimerkiksi metsässä, mitä aikuinen ei tule edes ajatelleeksi. On tärkeää, että lasten ääni kuuluu ja he tulevat kuulluksi, koska se ruokkii heidän luonnollista uteliaisuuttaan ja kehittää näin oppimista. (Donison, L & Hallsal, T. 2023.) Metsäympäristö on luonnollisesti leluton paikka. Lapset käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään valitessaan tai jopa rakentaessaan leikkeihinsä vaatimat välineet ympäristöstään. Lapset leikkivät, oli heidän ympäristönsä millainen tahansa. Lapset ovat avoimia erilaisille oppimisympäristöille ja mukautuvat siihen, mitä juuri sillä hetkellä on tarjolla. (Kiliańska-Przybyło, G & Górkiewicz, B 2017.)

4.2 Metsäpedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Metsäpedagogiikka varhaiskasvatuksessa tarkoittaa oppimista luontoympäristössä ja ympäristön toimimista kasvatusympäristönä. (Jussila & Myllyniemi 2021, 19). Lasten kanssa opitaan luonnossa, opitaan luonnosta ja opitaan pitämään siitä huolta.

Metsäpedagogiikan tarkoituksena on että, tutkitaan lasten kanssa erilaisia luontoilmiöitä ja käytetään oppimateriaaleina luonnosta löytyviä esineitä. Metsäpedagogiikka voi korostaa vuorovaikutusta lasten ja kasvattajien välillä, kun metsän ilmiöitä tarkastellaan ja leikitään yhdessä. Metsäpedagogiikka lisää fyysistä aktiivisuutta lapsissa, kehittää heidän luovuuttaan ja herättävät aisteja monipuolisesti, kun havainnoidaan ympäristöä. Metsässä retkeily ja ulkoilu antavat tilaa ja rauhaa, melutaso ja ärsykkeet vähentyvät. (Purhonen 2021, 10-11.) Ulkotiloissa lasten mielikuvitus pääsee valloilleen, kun leikitään ilman leluja ja leikkialueet eivät ole rajattuina niin tarkasti kuin esimerkiksi päiväkodin pihalla. Metsässä ryhmärajat kaventuvat ja uusia leikkikavereita on helpompi saada, kun rakennetaan esimerkiksi yhteistä majaa metsään.

Opinnäytetyön toiminnalliset kortit ohjaavat lapsia kokemaan positiivisia asioita metsässä ja ne tuovat iloa lapsen elämään. Lapsi pääsee itse testaamaan toimintaa luonnossa, erilaisten

leikkien ja tehtävien avulla. Tehtävät ja leikit rikastuttavat lapsen maailmaa, luovat mielikuvitukselle tilaa ja opettavat uusia asioita. Kasvattajan heittäytyminen ja eläytyminen lapsen kanssa toimimiseen on myös merkittävässä asemassa, osana positiivista kokemusta. Korttien avulla voidaan käsitellä yksittäisiä asioita eri aiheista tai niistä voidaan rakentaa isompi oppimiskokonaisuus.

4.3 Ympäristökasvatus varhaiskasvatuksessa

Ympäristökasvatus tarkoittaa varhaiskasvatuksessa, että kasvatuksessa otetaan huomioon laajemmin ympäristöasioita sekä kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatusta voi tapahtua päiväkodilla tai luontoympäristöissä. (Jussila & Myllyniemi 2021, 19.) Ympäristökasvatusta harjoitellaan lasten kanssa päiväkodissa arjen valintojen ja käytännön tekojen kautta. Kasvattajien antamat toimintamallit, omat arvot ja asenteet välittyvät lapsille. On tärkeää, että kasvattajat toimivat positiivisina roolimalleina, jolloin ympäristövastuullisuudella on mahdollisuus siirtyä lapsille elinikäiseksi periaatteeksi. (Raittila 2020, 212.)

Metsäryhmissä vahvistuu myös ympäristökasvatuksen tärkeys, retkillä voidaan aidosti bongata lintuja, tutkia puista roikkuvaa naavaa, ottaa vaikkapa näytteitä erilaisista sammaleista ja tehdä näyttelyitä. (Ahonen 2017, 261). Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että erilaisissa oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monipuolista pedagogiikkaa. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma. 2022).

Ulkoilma tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden lapsille havainnoida luonnon ilmiöitä käytännössä. Lasten rohkaiseminen esittämään kysymyksiä ympäröivästä maailmasta antaa heille tilaisuuden kerätä tietoa omalla uteliaisuudella ja oppimisen polullaan. (Turja 2011, 30). Samalla voidaan ohjata lapsia pohtimaan kestävyteen liittyviä kysymyksiä ja osallistumaan aktiivisesti ratkaisujen suunnitteluun. Osallistetaan lapsia pohtimaan ja suunnittelemaan kestävä, turvallista, innostavaa ja mielenkiintoista oppimisympäristöä varmistetaan lasten oikeuksien toteutuminen, lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Tämä näkökulma korostaa lasten asemaa aktiivisina toimijoina oman oppimisensa ja ympäristönsä kehittämisessä. (Varhaiskasvatustaki 540/2018.) Kasvu-ympäristönä luonto- sekä viheralueet innostavat liikkumaan ja houkuttelevat yhdessä tekemiseen.

Ilo kasvaa luonnossa - teoksessa pohditaan mm. kielellistä kehitystä. Luonnossa liikkuminen voi rentouttaa monikulttuurista lasta niin, että kielenoppimisen sijaan jää enemmän aikaa ihmetykselle ja tutkimiselle. Strukturoitu päiväkotipäivä voi kuormittaa lasta, joka vasta opettelee suomen kielen alkeita. Metsäretkellä voi oppia jopa monipuolisemmin, kun S2-lapsi pääsee konkreettisesti etsimään puiden lehtiä ja opettelemaan niiden värikirjoja. Tekemistä ilmaisevat sanat tarttuvat konkreettisemmin lapseen, kun samalla hypätään alas kiveltä tai pyöritään lumessa. (Fågel, Jussila, & Sarkkinen. 2021, 43-44.)

Ympäristökasvatusta arjessa harjoitellaan ihan arkisissa tilanteissa (Raittila 2020, 214). Varhaiskasvatuksen henkilöstö on avainasemassa antamaan lapsille mallia, miten erilaisissa oppimisympäristöissä voidaan toimia. Ulkoilutilanteet päiväkodissa saatetaan kokea lasten vapaana leikkihetkenä, jolloin aikuisilla voi olla mahdollisuus keskustella toistensa kanssa. Kuitenkin varhaiskasvatus on kokopäiväpedagogiikkaa, ja toimintaa järjestetään sekä ulko- että sisätiloissa. Toiminnallisten korttien tuomisella varhaiskasvatukseen työväliseksi, toivomme ulkona oppimisen lisääntyvän ja oppimisympäristöjen laajenevan entisestään. Varhaiskasvatuksessa on monenlaisia oppijoita. Luonnolla on rauhoittava vaikutus, jonka avulla muun muassa erityistä tukea saavat lapset voivat hyötyä metsän oppimisympäristöstä. Metsäretket, ulos lähteminen päiväkodin pihasta, antavat erityistä tukea saaville lapsille mahdollisuuden kokea kokemuksellista oppimista, jonka on todettu olevan erityisen tärkeä huomioitava seikka. (Kaasinen & Myllyniemi 2023, 188, 190.)

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, kuinka lapsuuden kokemukset vaikuttavat ihmisen ympäristösuhteen syntymiseen ja muovautumiseen. Se, kuinka lapsi on päässyt retkeilemään vanhempiensa tai isovanhempiensa kanssa luontoon, millaisia ympäristökokemuksia hän on kerännyt lapsuudessaan. Luontoympäristössä leikkiminen ja seikkailu voivat jättää monille positiivisia ja vahvoja muistoja luonnosta. Usein aikuinen, joka on lapsuudessaan saanut viettää paljon aikaa luonnossa, palaa sinne vielä aikuisenakin. Henkilökohtaisen ympäristösuhteen luominen on tärkeää jo varhaisessa iässä. (Cantell & Aarnio-Linnanvuori & Tani 2020, 63.)

4.4 Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen ympäristökasvatus

Vantaan kaupungille ympäristökasvatus on tärkeää. Se on sisällytetty Vantaan omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan kansallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on antaa lapsille mallioppimista kierrättämisessä sekä luontosuhteen vahvistamista. Metsäretkiä tehdään säännöllisesti viikoittain. Luonnon materiaaleja kerätään metsäretkiltä ja hyödynnetään erilaisissa askarteluissa. (Vantaan kaupunki, 2024.)

Vantaan kaupunki on laatinut ympäristökasvatuksen työkortit. Ympäristökasvatus on nostettu työkorteissa erilaisin teemoin esille. Korttien teemat nousevat varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä Vantaan ympäristöohjelmasta. Kortteja on tarkoitus käydä teemoittain läpi kaupungin eri varhaiskasvatuksen yksiköissä vuoden 2025 loppuun mennessä. Yksi työkorttien teemoista on lähiluonto ja luontosuhde. Varhaiskasvatukseen liittyy tiiviisti luonto ja metsäretket. Luontosuhteen vahvistaminen tapahtuu konkreettisesti lisäämällä metsäretkiä, jokaisen varhaiskasvatusryhmän tulisi retkeillä metsässä tai lähiluonnossa vähintään kerran viikossa. On tärkeää luoda lapsille myönteinen luontosuhde, jotta lapsi tuntee olonsa turvalleiseksi ja näin pystyy oppimaan uusia asioita. Etenkin monikulttuuristen perheiden lapsille metsäretket voivat olla jännittäviä, jos he eivät omaa aiempaa kokemusta luonnossa

liikkumisesta. Kasvattajan antama positiivinen malli edes auttaa lasta kiinnostumaan ja nauttimaan luonnon tarjoamista elämyksistä. (Vantaan varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksen työkortit 2022.)

Loppuvuodesta 2023 julkaistu, ulkona opettamisen käsikirja (Arja Kaasinen, Ulla Myllyniemi) korostaa ettei ulkona oppiminen ole irrallinen menetelmä muusta oppimisesta vaan kytkeytyy oppimisprosessiin kokonaisuudessaan. Ulkona oppimisessa on monia eri tasoja ja sitä voi hyödyntää eri oppimisen alueilla. Tärkeää oppimisen kannalta olisi luoda kytköksiä eri oppimisympäristöissä opittujen asioiden välille. Näiden, toisiinsa kytkettyjen asioiden merkitys syvenee ja näin syntyy laajemman oppimisen ja ymmärtämisen merkitys. (Kaasinen & Myllyniemi 2023, 264-265.)

Vantaan kaupungin päiväkodeissa on jo aiemmin mm. Istutettu ja kasvatettu lasten kanssa kasvilavoilla esimerkiksi salaatinlehtiä ja ruohosipulia. Lapset osallistuvat niiden hoitamiseen ja saavat nauttia suoraan lavoilta maistiaisia ulkoilun lomassa. Päiväkotien pihoilta saattaa löytyä marjapensaita tai omenapuita, joiden sadosta nautitaan alkusyksystä. (Vantaan kaupunki, 2024.)

Vihreä lippu - kestävän kehityksen ohjelma, on käytössä mm. osalla Vantaan kaupungin päiväkodeista. Vantaan luontokoulu toimii Vihreän lipun toiminnan edistäjänä ja se tukee Vantaan ympäristökasvatustyötä. (Vantaan kaupunki 2024.) Osallistujille jaetaan Vihreä lippu - sertifikaatti, joka on osoitus siitä, että päiväkotitoiminta on pitkäjänteisesti osallistunut kaksivuotiseen projektiin ja on asettanut sekä saavuttanut jonkin itselleen asettaman ympäristöasian. Vihreä lippu - ohjelma sopii vasta-alkajillekin, edetä voi pienin askelin kohti parempaa kestävän kehityksen toimintaa. Päiväkotitoiminta valitsee itselleen sopivan aiheen ja saa maksusta käyttöönsä kattavan materiaalin. Vihreä lippu vaatii raportointia, siksi myös sitoutumista, jotta tavoitteet saavutetaan ja päiväkodille voidaan myöntää ympäristösertifikaatti. (Vihreä lippu.)

Vihreä lippu - ohjelma ohjaa kestävään kehitykseen, sen arvojen ja asenteiden sisäistämiseen. Lapset oppivat osallisuutta ja vaikuttamista ympäristöasioihin. He oppivat kestäviä elämäntapoja sekä pienentämään teoillaan ympäristökuormitusta. (Vantaan kaupunki 2024.) Vihreän lipun mukaan päiväkodit ja lapset saavat ohjelmasta intoa, osallisuutta ja konkreettista toimintaa. Päiväkotitoiminta saa kattavan materiaalin ja tuen. Yhteisöllisyys kasvaa, kun tehdään koko päiväkodin voimin erilaisia ympäristötekoja. Verkostoituminen kansainvälisellä tasolla on mahdollista, joka taas laajentaa näkökulmia pidemmälle. Vihreä lippu merkkiä saa käyttää esimerkiksi verkkosivuilla, joka taas antaa vahvaa viestiä päiväkodin ympäristövastuullisesta toiminnasta. (Vihreä lippu.)

5 Kehittämistyön toteutus

Opinnäytetyömme sai alkunsa työnantajan tarpeesta. Tarvittiin konkreettinen työkalu henkilökunnan käyttöön. Ideoiden, havaintojen ja keskustelujen pohjalta toiminnalliset kortit valikoituivat työvälineeksi. Korttien avulla metsäpedagogiikkaa voi ottaa helpommin käyttöön ja rikastuttaa sitä lisää monin eri tavoin. Korttien suunnittelussa halusimme huomioida mahdollisimman laajasti monenlaiset oppijat ja lähteä kehittämään kortteja lasten mielenkiinnon ja tarpeiden pohjalta. Tällä pedagogisella työvälineellä tavoitteemme oli haastaa ja kehittää itseämme sekä innostaa käyttämään metsäpedagogiikkaa enemmän arjessa. Tämän työvälineen avulla tavoitteleimme systemaattisempaa ja pedagogisempaa toimintaa, jonka avulla tuetaan lasten oppimista ja hyvinvointia.

Oppimisen alueet määrittivät kortteihin valikoituneet leikit ja tehtävät. Kaikki leikit ja tehtävät ovat varhaiskasvatuksen henkilöstölle ennalta tuttuja, vuosien varrelta päiväkodissa kerättyjä lasten suosikkileikkejä tai tehtäviä. On ammattilaisen vastuulla muokata korttien toimintaa lapsen kykyihin ja taitoihin sopiviksi ja tarjota näin lapselle oppimisen ja onnistumisen kokemuksia ja iloa. Korttien avulla metsäpedagogiikkaa voi lisätä pienin askelin arjen toimintoihin. Väitämme, että metsäpedagogiikka innostaa lapsia enemmän, koska he pääsevät itse tekemään ja kokeilemaan konkreettisesti asioita luonnossa.

Varhaiskasvatuksen toimintayksikön B henkilöstössä työskentelee taidepedagogi, joka ystävällisesti lupautui kuvittamaan toiminnalliset kortit. Korteilla ja sen visuaalisuudella sekä värimaailmalla haluttiin vaikuttaa positiiviseen käyttäjäkokemukseen, innostamiseen sekä selkeyteen.

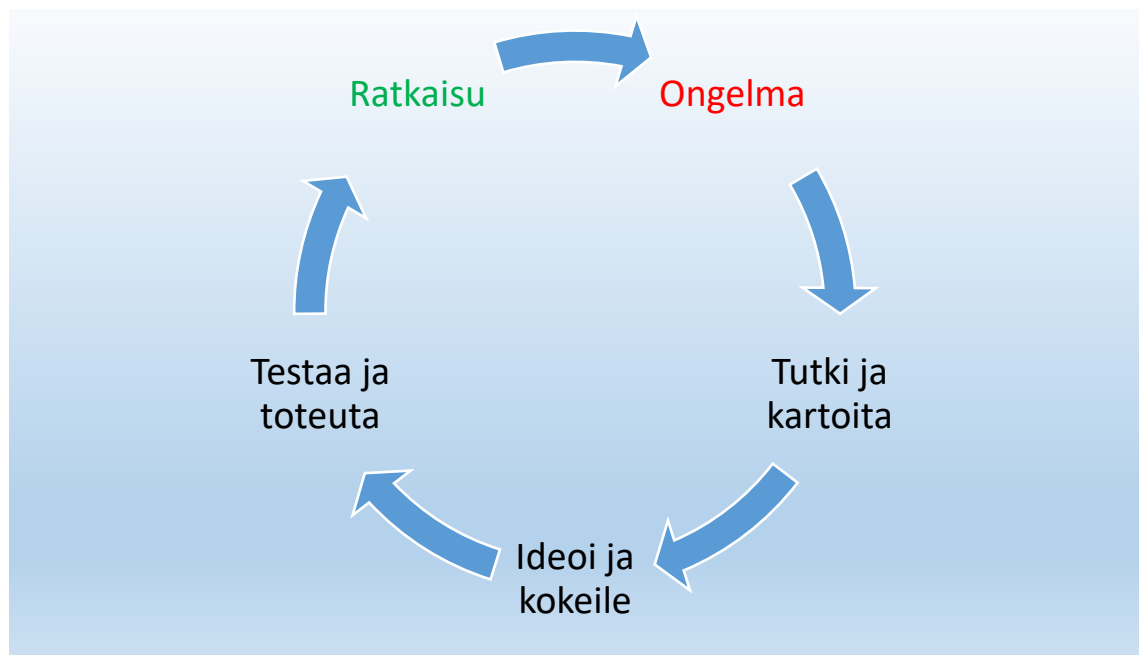
Työnantajan näkökulmasta kehittämistyön hyötyjä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Konkreettinen työväline, jolloin metsäpedagogiikan toimintakortit edistävät asiakastyytyväisyyttä, henkilökunnan osaamisen kehittymistä sekä lisää tietoisuutta ympäristökasvatuksesta. Työhyvinvoinnin kannalta metsässä toimiminen auttaa vähentämään stressiä ja lisäämään tyytyväisyyttä työhön. Tyytyväisen työntekijän on helpompaa sitoutua työhön. Osaamisen kehittäminen ja luontosuhteen ja tuntemuksen lisääminen auttaa henkilökuntaa kehittämään uusia toimintatapoja ja työkaluja varhaiskasvatuksen arkeen. Metsässä toimiminen ja metsäpedagogiikan juurruttaminen varhaiskasvatukseen lisää lasten hyvinvointia ja perheiden tyytyväisyyttä varhaiskasvatuspalveluihin. Metsä yhtenä työ-, ja toimintaympäristönä, voi toimia houkuttelevana vaihtoehtona sekä kilpailuetuna työnantajalle, rekrytoidessa uutta henkilöstöä.

Heta Rintala, Liisa Postareff & Essi Ryymin tutkimusartikkelissa, *Sitoudun, siis opin*- Miten edistää jatkuvaa oppimista työssä; tuodaan esille oppimiseen sitoutumista ja kiinnittymistä moniulotteisena ilmiönä, johon kuuluvat kognitiiviset (motivaatio), emotionaaliset (tunne ja asenne), toiminnalliset (oppimisen tyyli ja osallistuminen), ja toimijuutta ilmentävä

sitoutuminen. Tutkimustulokset kertovat yksilön sitoutumisen, suhteessa jatkuvaan oppimiseen työssä rakentuvan ympäristön ja yksilön yhteisvaikutuksessa. Työpaikoilla tärkeää on tukea niin yksilöiden kuin organisaation kykyä edistää jatkuvaa oppimista ja siihen sitoutumista.

Valitsimme tämän kehittämistyön lähestymistavaksi palvelumuotoilun (Service Design). Palvelumuotoilu soveltui erinomaisesti varhaiskasvatusympäristöön, sillä henkilöstössä heräsi kiinnostus metsäpedagogiikkaa kohtaan. Varhaiskasvatuksessa on totuttu työskentelytapaan, joka yhdistää työntekijöitä eri ryhmistä, ja työskentely yli ryhmärajojen sujuu vaivatta.

Tämä lähestymistapa mahdollistaa asiakaslähtöisen kehittämisen ja keskittyy palvelutapahtuman kokemiseen asiakkaan näkökulmasta. Palvelumuotoilu (kuvio 5) tarjoaa prosessin, menetelmät ja työkalut, joiden avulla voidaan luoda varhaiskasvatuksen henkilökunnan tarpeisiin vastaavia työkaluja.

Kuvio 6: Palvelumuotoilun prosessi. Mukailten Haaga-Helia palvelumuotoilu opas (2021.)

Palvelumuotoilun prosessi muodostaa vahvan tuen asiakaslähtöiselle työn kehittämiseksi. Pääpiirteissään palvelumuotoilu korostaa prosessin kulkuun liittyvää ajattelutapaa. Muutamia keskeisiä piirteitä ovat vahva käyttäjämääritys sekä halu kokeilla ja oppia yhdessä lasten kanssa. Toistuvuus, eli iteratiivisuus on myös keskeinen osa prosessia, jossa tekemistä ja testaamista vuorotellaan. Palvelumuotoilussa lopullinen palvelutuote ei ole selvillä heti alussa, vaan se muotoutuu iteratiivisen työskentelyn kautta. Palvelumuotoiluprosessin aikana

tehdään jatkuvaa arviointia. (Haaga-Helia. Palvelumuotoilun menetelmiä ja työkaluja arkeen, 2021.)

Kehittävä ammatillinen toiminta, joka perustuu asiantuntijuuteen, on aina järjestelmällistä, perusteltua ja harkittua sekä tarkasti dokumentoitua. Prosessin kaikissa vaiheissa tulee noudata vastuullista, luotettavaa ja eettistä toimintatapaa. Prosessin aikana aineistot kootaan huolellisesti, dokumentoidaan ja eritellään tuotoksen teoreettiseksi tueksi. Opinnäytetyön kokonaisuuteen vaikuttaa se, millaiset tavoitteet työlle on asetettu henkilökohtaisella tasolla, työelämä kumppanin, sekä oppilaitoksen taholta. Eri osapuolten välisten neuvottelujen, yhteisten keskustelujen, palautteen sekä ammatillisten käytännön tarpeiden pohjalta toteutetaan tuotos. (Vilka 2021, 32-34; Salonen ym. 2017, 32.)

5.1 Tarkoitus ja tavoite

Toiminnallisten korttien tavoitteena on tukea laaja-alaista oppimista, edistää ryhmätyötä ja vuorovaikutusta lasten välillä sekä innostaa heitä osallistumaan oppimiseen metsäympäristössä. Korttien avulla voidaan luoda oppimisen iloa sekä mahdollistaa monipuoliset oppimiskokemukset varhaiskasvatus ikäisille lapsille metsässä.

Taidepedagogin avulla kortit ovat sekä kauniisti maalattuja että piirrettyjä, ja niiden tarkoituksena on myös kuvituksellaan houkuttaa lapsia osallistumaan toimintaan. Visuaalisuudessa on erityisesti otettu huomioon S2-lasten tarpeet ja osallistumismahdollisuudet. Korttien sisältämät kuvat tukevat lasten käsitystä annettuun tehtävään. Korttien suunnittelussa ja soveltamisessa on otettu huomioon lasten yksilölliset tarpeet ja mahdolliset erityistarpeet. Korteja voidaan mukauttaa käyttäjän toimesta ja niiden tarkoituksena on mahdollistaa monipuolinen soveltaminen erilaisiin ympäristöihin ja tarpeisiin sopivalla tavalla. Toiminnallisten korttien tarkoituksena on tarjota varhaiskasvattajille joustavia työkaluja pedagogisen työn tueksi.

Helsingin yliopiston, Oppimisen sillat- tutkimushankkeessa (Kristiina Kumpulainen, Leena Krokfors, Lasse Lipponen, Varpu Tissari, Jaakko Hilppö ja Antti Rajala 2010.) nostetaan esille Vygotskin ajatuksille perustuvaa sosiokulttuurista teoriaa, joka korostaa oppimisen sosiaalista sekä kulttuurisidonnaista näkökulmaa. Tarkastellessa oppimista, se tulisi nähdä kokonaisvaltaisena ja dynaamisena prosessina, jossa yksilö kasvaa osaksi toimijayhteisönsä ja sen arvojen kokonaisuutta. Osallistumisen kautta yksilö oppii hallitsemaan yhteisön tarpeisiin soveltuvia ajattelun ja toiminnan välineitä. Keskeiseksi teoriassa nousee vuorovaikutus ympäristön, sen välineiden, yhteisön ja yksilön välillä. Esimerkiksi osaaminen nähdään taitona toimia yhteisöllisesti ja osallistua yhteiseen tekemiseen. Yksilön osallistuminen vaikuttaa vastavuoroisesti yhteisön kehittymiseen. (Lave & Wenger (1991.) Tarkastellessa sosiokulttuurista viitekehystä, ilmenee oppiminen yhteisöllisenä prosessina ja muokkautuu yksilöiden ja yhteisöjen toiminnassa, ja tähän vaikuttavat erilaiset ympäristöt ja tilat. (Wenger 1999.)

Yhteisöllinen ja osallistava työskentely toimintakorttien parissa tiivistä työyhteisöä ja loi lasten keskuudessa me-henkeä. Projektin aikana koettiin nähdyksi ja kuulluksi tuleamista. Ehdotuksia ja uusia ideoita kuunneltiin ja kortteja muokattiin sen mukaisesti, mitä koekäytön aikana lapset ja henkilöstö toivat esille. Lapsilta nousi toiveeksi toistaa leikittyjä leikkejä eri tiloissa aina uudestaan ja uudestaan. Mielikuvitus leikkien jälkeen kantoi vielä läpi päivän ja huomasimme korttien laulujen ja leikkien näkyvän lapsilla myös muissa päivän leikeissä sekä siirtymätilanteissa.

Kehittämishankkeessa on tärkeää dokumentoida ja raportoida käytännön toteutusta riittävästi, jotta projekti etenee asianmukaisesti ja kaikki tarpeellinen faktatieto otetaan huomioon.

Prosessimaisessa kehittämisessä korostuu reflektiivisyys, kuten tässä kehittämistehtäväsämme. Uutta tietoa syntyy kehittämistoiminnan myötä. Toiminta ja ohjaus perustuu toimijoiden jatkuvaan uuden oppimiseen, erilaisiin kokeiluihin sekä toimintojen kehittämiseen. Tieto, yhdessä kokemusten kanssa ohjaa kehittämistä. Kehittämistoiminnan edistyessä syntyy uutta aineistoa sekä tietoa. Toiminta ohjautuu, uuden tiedon valossa. (Ylöstalo 2005, 119.)

5.2 Kehittämistyön menetelmät

Tämä kehittämistyö tarjosi mahdollisuuden konkreettisten työkalujen luomiseen, jotka tukevat metsäpedagogiikan toteuttamista varhaiskasvatuksessa. Konkreettisen työvälineen valintaan päädyttiin yhteisten keskustelujen tuloksena molemmissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Keskusteluissa nousi esille työvälineen helppous ja mukaan otettavuus, valmiit aiheet, muuntautumiskykyisyys ja soveltuvuus monenlaisille oppijoille.

Kehittämismenetelmäksi valitsimme palvelumuotoilun (Service Design). Havainnoimme, ideoimme ja innovoimme yhdessä sekä henkilöstön että lasten kanssa. Lopullisen palautteen saamiseksi loimme kyselylomakkeen. Kyselylomakkeeseen vastasivat molemmat varhaiskasvatuksen yksiköt tiimeittäin. Vastaukset saivat olla vapaamuotoisia, kehitysideoin lisättyinä. Vapaamuotoisella vastaustavalla kerättiin idearikkaita käyttökokemuksia toiminnallisista korteista.

Kyselylomakkeeseen luotiin apukysymyksiä, joita voitiin hyödyntää vastauksia annettaessa. Kyselylomakkeessa ei kysytty henkilöiden tai vastanneen ryhmän nimeä. Lasten ikätietoja ei tarvittu, sillä kortit olivat osittain kaksipuoleisia, joissa oli helpompi ja haastavampi vaihtoehto tehtävän tai leikin suorittamiseen. Kyselylomakkeiden käyttöön ja opinnäytetyöhön haimme Vantaan kaupungilta tutkimusluvan, joka myönnettiin nopealla aikataululla tammi-kuun alkupuoliskolla 2024.

Molemmissa varhaiskasvatuksen yksiköissä toimii yhteensä kahdeksan ryhmää. Jokaisessa tiimissä työskentelee kolmesta viiteen työntekijää. Kyselylomakkeiden palautuksia odotamme yhteensä kuusitoista kappaletta. Lomakkeessa oli viisi apukysymystä.

Kyselylomakkeet saapuivat opinnäytetyön tekijöille viikon kuluttua lomakkeiden jakamisesta. Tämä mahdollisti asetetun aikataulun mukaisen vastausten analysoinnin. Kyselylomake toimi loppupalautteena, jonka tarkoituksena oli kerätä työvälineestä ajatuksia testijaksojen ja loppullisen käyttöönoton jälkeen.

Kyselylomakkeen lisäksi pyydettiin jatkuvaa palautetta ryhmien käyttäessä toiminnallisia kortteja metsäretkillään.

Toiseksi kehittämismenetelmäksi valitsimme havainnoinnin, jota pystyimme käyttämään opinnäytetyötä tehdessämme. Testasimme toiminnallisia kortteja oman ryhmämme metsäretkillä, jolloin havainnoimme lasten käyttäytymistä tehtävien ja leikkien lomassa. Havainnoimme myös omia tiimin jäseniä heidän toiminnanohjauksessaan olevilla kerroilla. Tämä menetelmä mahdollisti käytännön kokemusten keräämisen ja todellisen tilanteen tarkkailun, mikä auttoi meitä arvioimaan toiminnallisten korttien soveltuvuutta käytännön tilanteisiin. Aito tilanne metsäympäristössä teki havainnoinnista luontevan ja avoimen.

Havainnoinnin etuna voidaan pitää kokonaisvaltaisuutta, jossa saatu tieto kytkeytyy asiayhteyteen. Havainnoinnin avulla tutkija voi todentaa haastattelun tai dokumentoinnin kautta ilmaistun asian toteutumisen käytännössä. Havainnoinnissa henkilöitä voi tarkastella yksittäin tai yhdessä. Havainnointia voidaan pitää erinomaisena tapana saada tietoa vuorovaikutustilanteista ja ryhmäilmiöistä. (Paalumäki & Vähämäki 2021, 8.) Havainnoimme muun muassa lasten kykyä ymmärtää leikin tai tehtävän ohje pelkän kuvituksen avulla. Seurasimme, oliko jokin leikki tai tehtävä erityisesti suosittu lasten keskuudessa ja oliko korteissa jokin, joka ei kiinnostanut lapsia yhtään.

Havaintojen tallentaminen ja dokumentoiminen auttaa refleктоimaan kokemuksia myöhemmin. Reflektion ja pedagogisen dokumentoinnin puuttuessa, voidaan puhua vain raportoinnista. Kokemusten jakaminen ja reflektointi, avaavat ymmärrystä toiminnasta ja siitä, mitä sillä halutaan saavuttaa. Toiminnan intensiivinen tarkkailu ja sitoutuminen havainnointiin ovat siinä onnistumisen edellytyksenä. (Ahonen 2017, 143-144.)

6 Kehittämistyön prosessi

Toiminnallisen kehittämistyön prosessi alkoi muutostarpeen selvittämisellä, omissa toimintayksiköissämme. Kun kehittämistyön aihe lopulta oli selvä, aloitimme suunnitteluvaiheen, kuinka lähdemme työssämme etenemään. Työn etenemisen kannalta alussa koimme

haasteelliseksi aikataulujen yhteensovittamisen. Tavoitteiden asettaminen prosessille oli yksimielistä ja selkeää, käsitys niiden saavuttamisesta oli myös yhteinen.

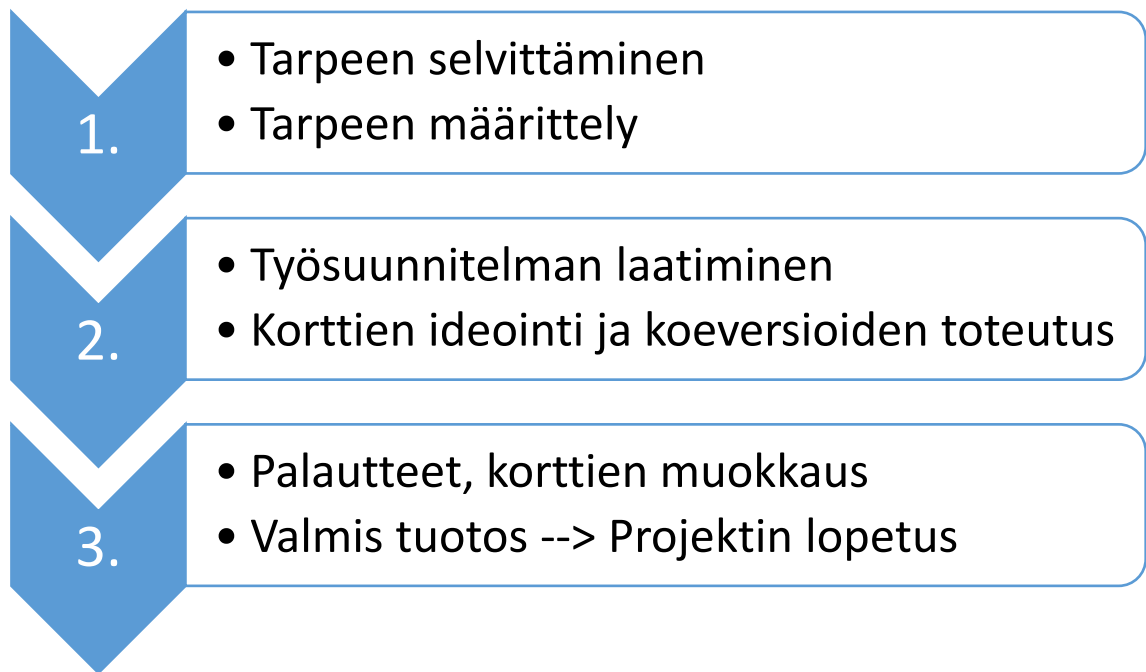
Toiminnallisen opinnäytetyön prosessissa hyödynnetään ammattilaisten ja asiakkaiden kanssa käytyjä keskusteluja, mielipiteitä sekä kritiikkiä hyödyksi. Kyseessä on “yhteinen matka” jossa hyödynnetään mukana olevien osapuolten tietoja ja taitoja. Tiedon ja näkökulmien jakaminen ja ymmärtäminen on prosessissa tärkeää ja parhaimmillaan kehittää ammatillista keskustelun ja kuuntelun taitoja, joustavuutta sekä toisten näkökulmien huomioimista työssä. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessiin kuuluu vaiheittain kirjoittaminen, aina alusta loppuun saakka. (Kostamo, Airaksinen, & Vilka 2022, Opinnäytetyö - toimintaa ja tekstiä tutkivin ottein.)

Kehittämistyössä osapuolten välillä on selkeästi jaotellut roolit sekä tehtävät. Tavoitteena on rakentava vuorovaikutus ja yhteinen kieli osapuolten kesken. Vuorovaikutuksessa tapahtuva kehittäminen, tulkitseminen ja arviointi, saa aikaan suurempaa ja merkityksellisempää vaikuttavuutta. Kehittämistyössä edetään vaiheittain, reflektiivisesti ja eettisiä periaatteita noudattaen. Kehittämistyössä korostuu ymmärtäminen, kriittisyys, empatiakyky ja kumppanuus sekä tietoihin perustuvat lähtökohdat. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinon 2017, 31-32; Vilka 2021, 42-54.)

Käyttäjä- ja toimija lähtöistä näkökulmaa voi tarkastella neljästä suunnasta (vrt. Greighton 2005.) Sen kautta voidaan pyrkiä ymmärtämään käyttäjien ja toimijoiden maailmaa. Keräämällä tietoa käyttäjiltä ja toimijoilta voidaan paremmin vastata intresseihin ja tavoitteisiin. Tietoa käytetään palvelun tai tuotteen kehittämisen lisäksi vastaamaan paremmin käyttäjän tarpeita. Tätä kutsutaan empaattiseksi kehittämiseksi (empathic design), tällä tarkoitetaan herkkyyttä ymmärtää kumppaneiden tarpeita. (Hyvönen, Heiskanen, Repo & Saastamoinen 2007.) Parhaita asiantuntijoita ovat käyttäjät ja toimijat, joiden ääntä voidaan kuulla erilaisin menetelmin. (Toikko, T. Rantanen, T. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 2009, 96.)

Kehittämistyön prosessi (kuvio 6) kuvattu alla olevan havainnollistavan kuvion mukaisesti.

Koulutuksen tarve ja työkalujen puute nousivat esiin keinoina, joilla henkilöstön osaamista voitaisiin lisätä. Monet työntekijät kokivat metsäpedagogiikan omaksumisen haastavana, erityisesti oman mukavuusalueensa ulkopuolisena asiana. He toivoivat konkreettisia esimerkkejä monipuoliseen metsäpedagogian toteuttamiseen. Tämä havainto korostaa tarvetta koulutukselle ja tukimateriaaleille, jotka auttavat henkilöstöä hyödyntämään metsäpedagogiikkaa tehokkaasti ja monipuolisesti varhaiskasvatuksen monipuolisissa oppimisympäristöissä.

Kuvio 7: Opinnäytetyöprosessin eteneminen.

Tarpeen selvittämisen ja määrittämisen jälkeen havainnoimme, ideoimme ja loimme konkreettisen tuotoksen prototyypin. Ideointiin osallistui vaihtelevia kokoonpanoja eri ryhmien kasvattajista. Koevedokset toiminnallisista korteista pääsivät testikäyttöön. Testijakson jälkeen havainnoimme ja keräsimme jatkuvaa palautetta. Osa ryhmistä testasi kortteja uudelleen. Kortteja muokattiin henkilöstön ja lasten toiveiden mukaisesti. Erityisesti lasten kommentteja kuunneltiin tarkasti. Lapsilta saatiin eniten ehdotuksia kortteihin valikoiduista leikeistä. Lopullinen palaute kerättiin kyselylomakkeen avulla, joihin vastaukset pyydettiin anonyymisti.

Tämä prosessi mahdollisti toiminnallisten korttien kehittämisen ja parantamisen vastaamaan paremmin käyttäjien tarpeita ja odotuksia. (Haaga-Helia Julkaisut, 2023).

6.1 Suunnitteluvaihe

Opinnäytetyömme alkoi hahmottumaan loppuvuodesta 2023, jolloin olimme päättäneet muutamasta ajatuksissamme hautuneesta vaihtoehdoista sopivimman. Päätös kehittämistyön aiheesta syntyi yhteisten keskustelujen ja pohdinnan kautta. Kehittämistyön tarpeellisuus korostui etenkin toisen varhaiskasvatus yksikön osalta, jossa aiheesta kiinnostuttiin kovasti. Opinnäytetyön aiheen ollessa selvä, esittelimme ajatuksemme toiminnallisesta tuotoksesta,

metsäpedagogiikan toimintakortit, työpaikoillamme, kahdessa Vantaan varhaiskasvatus yksikössä.

Toisessa yksikössä työskentelee taidepedagogi Hanna, joka ystävällisesti suostui kuvittamaan toimintakortit. Kävimme Hannan kanssa keskustelun, jossa sovimme mitä korteissa tulisi olla ja Hanna toi myös omia ajatuksiaan ja ehdotuksiaan esille. Esihenkilön luvalla korttien kuvitus tapahtui työajalla, joskin tämä tuli huomioida huolellisella ajankäytön suunnittelulla, että työpäivä muuten sujuisi mutkattomasti ja riittävillä resursseilla.

Tammikuussa 2024 aloitimme opinnäytetyömme. Meidän tuli ensin hakea tutkimuslupaa kaupungilta, ja se myönnettiin nopeasti. Haastetta opinnäytetyön aloituksessa syntyi aluksi siitä, että olemme kahden eri oppilaitoksen opiskelijoita ja opinnäytetyömme ohjaus oli lehtoreiden välillä sovittava.

Suunnitteluvaiheessa kävimme tutustumassa toisen yksikön ulkopedagogiikan materiaalihyllyyn, ja huomioimme siellä jo valmiina olevaa materiaalia ja mahdollisia puuttuvia työkaluja. Hyllyyn koottu materiaali on suunniteltu monipuolisesti, tukemaan varhaiskasvatuksen ympäristökasvatusta ja se on vapaasti henkilökunnan käytettävissä viikoittaisilla metsäretkillä. Suunnittelemamme metsäpedagogiikan toimintakortit tulevat myös tuohon hyllyyn, ja ovat varhaiskasvattajien vapaassa käytössä.

Toimintakortit suunniteltiin tukemaan laaja-alaisten oppimistavoitteiden mukaista oppimista. Oppimisen alueita on viisi: Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni, sekä Kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2022.) Suunnittelimme kortteja tehtävän 3 jokaista osa-alueetta kohden, eli 15 korttia, lisäksi lajikortit ja satukortit, jotka liittyvät aiheeseen. Korteista suunnittelimme osittain kaksipuoleisia, koska halusimme huomioida monenlaiset oppijat. Toisella puolella kortissa on helpompi tehtävä/toiminto ja toisella enemmän haastetta tarjoava vaihtoehto. Kortteja syntyi lopulta 16 kappaletta, koska osa tehtävistä tai leikeistä vaati enemmän ohjeistusta. Korttien lisäksi liitteeksi tuli muun muassa lajitunnistuskortteja, joita tässä ei ole laskettu kokonaislukuun erikseen. Korttien visuaalisuuteen on haluttu kiinnittää paljon huomiota ja samalla tukea lasten ymmärrystä kyseiseen tehtävään.

Toivomme korttien tulevan aktiiviseen käyttöön ja kannustamme jokaista materiaalia käyttävää muokkaamaan kortissa olevan tehtävän tai toiminnan omalle lapsi ryhmälle sopivaan muotoon. Korttien tehtävät ja toiminnot kannustavat lapsia fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen, ja oppimisen iloon. Korttien avulla mahdollistetaan lasten havaintoja, yhdessä toimimista, oivalluksia sekä yhteisiä keskusteluja. Lapsista lähteville aloitteille sekä oivalluksille tulee antaa tilaa ja siten ruokkia heidän luontaista kiinnostustaan aiheeseen. Aikuisjohtoisuuden sijaan mahdollistetaan lapsille tilaa luoda omia oppimisen polkujaan. (Ahonen & Roos 2019, 37-39.)

Keräämme korteista palautetta omien sekä muiden varhaiskasvattajien havaintojen pohjalta. Lapsilta keräämme välittömän palautteen korttien tehtävistä.

6.2 Toteutusvaihe

Kehittämistoiminnan toteutus saa alkunsa, ideoinnista, priorisoinnista, kokeiluista sekä mallintamisesta. Priorisointi on tärkeää, sillä kaikkea mahdollista ei voi toteuttaa, vaan toteutus tulee rajata ja kohdentaa tiettyyn kohderyhmään. Ideoinnin ja priorisoinnin jälkeen, voidaan kokeilla ja suorittaa testauksia. Konkreettisen tekemisen lisäksi kehittävässä toiminnassa on pohtiva ja analysoiva, kehittämistä tavoitteleva taso. (Toikko & Rantanen 2009, 60.)

Ehdotusten perusteella rajasimme työn niin, että kutakin oppimisen aluetta tukee kolmesta neljään toimintaa, jotka on liitetty syksyyn, talveen ja kevät/kesäkauteen. Kuvallinen esitys toiminnasta auttaa kielihaasteisiin, kiinnostuksen herättämisessä ja pitämisessä kiinni toiminnassa.

Korteista osa on kaksipuolisia. Joskus toisella puolella on vaihtoehto tekemiselle. Osa toiminoista on sellaisia, jotka vaativat useita kortteja. Tavoitteena oli, että kortit ovat helppo ottaa mukaan ja niiden käyttötavan omaksuu helposti. Kortit muodostavat rungon retkillä tehtävälle opetukselle, jos ne halutaan ottaa systemaattiseen käyttöön ja toimintoja voi kehittää lasten kiinnostuksen ja tarpeiden mukaan. Näistä syistä kortteihin valikoitui klassisia, monille tuttuja leikkejä ja lauluja emmekä lähteneet kehittämään uusia, jotka aikuisen pitäisi itse opetella ennen korttien käyttöä.

Toiminnallisten korttien koevedokset ja valmiit kortit jäävät kyseessä olevien päiväkotien testaukseen ja lopulliseen käyttöön.

Molemmat varhaiskasvatuksen yksiköt ovat päässeet testaamaan kortteja ja vaikuttamaan palautekyselyn avulla korttien mahdollisiin muutoksiin. Aikataulutimme korttien testausajan ja palautteen saamisen määräajat, koska se helpotti meitä pysymään opinnäytetyömme asettamallamme aikataululle.

Toiminnallisten korttien tarkoitus on vahvistaa ja lisätä metsäpedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Perustamme korttien tehtävät ja leikit vahvaan ympäristö- ja varhaiskasvatuksen teoriatietoon yhdistäen ne omiin ja yksiköiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksiin.

Metsäretkillä, korttien testausvaiheessa, teimme havaintoja metsäpedagogisesta toiminnasta ja korttien vastaamisesta oppimisen alueisiin. Kirjasimme havaintoja ylös testauksen aikana, kokosimme havaintojen ja palautteiden jälkeen ne opinnäytetyöhömmö.

Tässä opinnäytetyössä käytettiin palvelumuotoilua (Service Design) kehittämisviitekehyksenä. Varhaiskasvatusyksiköiden kasvattajia osallistettiin työväliseen ideointiin ja suunnitteluun

vaihtelevilla kokoonpanoilla, jotta saatiin mahdollisimman monipuolisia ideoita ja mielipiteitä. Toiminnallisten korttien luomisessa huomioitiin monenlaiset oppijat, esimerkiksi lasten ikä- ja kehitystaso sekä suomen kielen osaamisen taso. Ideoita ja mielipiteitä vaihdettiin esimerkiksi ulkoilujan yhteydessä pihalla. Kehittämistavaksi valittu palvelumuotoilu mahdollisti nopean rytmien suunnittelussa, koska prosessin aikana voidaan palata edelliseen tai seuraavaan prosessin osioon joustavasti. Palvelumuotoilu mahdollisti nopeat kokeilut ja prototyyppien testauksen ennen varsinaisen tuotoksen valmistumista lopulliseen muotoonsa. Varhaiskasvatuksen arjessa on totuttu muuntamaan suunnitelmia ripeästi muuttuvien tilanteiden vuoksi lähes päivittäin. Kokosimme havaintomme yhteen ja nostimme esille niistä löydettyjä yhtäläisyyksiä.

7 Kehittämistyön tuotos

Esittelemme tässä osiossa yhden toiminnallisen kortin kultakin Oppimisen alueelta.

Toiminnalliset kortit pitävät sisällään viisi Oppimisen aluetta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä ohjeistuksen korttien käyttöön. Oppimisen alueita ovat: Ilmaisun monet muodot, Tutkin ja toimin ympäristössäni, Kasvan, liikun ja kehityn, Minä ja meidän yhteisömme ja Kielten rikas maailma. Monet korttien tehtävät tai leikit sopivat useaan oppimisen alueeseen.

Kortit ovat pedagogisesti suunnitellut, huomioiden monenlaiset oppijat. Kortteihin ovat valikoituneet vuosien varrella lasten suosikeiksi osoittautuneita leikkejä tai tehtäviä, jotka päädyimme lopulta ottamaan valikoimiimme. Kehittämismenetelmänä käyttämämme palvelumuotoilu antoi jatkuvan palautteen ja havainnoinnin mahdollisuuden, jolloin saatoimme tehdä kortteihin muutoksia tai valita lasten toivomia leikkejä.

Jokaista oppimisen aluetta kohden on tehty kolmesta neljään erilaista korttia, joissa on tehtävä tai leikki. Kortit ovat osittain kaksipuoleisia ja niissä on kaksi eri variaatiota, monenlaiset oppijat huomioiden. Kortteja on kaikkiaan 16. Lisäksi liitteenä on muun muassa lajikortit ja satuun liittyvät kortit, joita ei ole laskettu mukaan. Kortit ovat laminoituja, jotta ne kestävät käsittelyä, likaantumista ja säiden vaihtelua.

Toiminnalliset kortit ovat A5 kokoisia ja helpot ottaa retkireppuun mukaan.

Kuva 1: Ilmaisun monet muodot.

Kortissa (kuva 1) esitellään tehtävä havainnollisesti. Kortti on kaksipuoleinen, tässä esitellään haastavampi versio tehtävästä.

Tässä esimerkkikortissa osoitetaan luonnonmateriaalit, joita lapset keräävät omakuvaa varten. Materiaalit nimetään yhdessä ennen kuin lapsi lähtee niitä etsimään. Keräämisen jälkeen lapset asettelevat materiaalinsa paperin päälle omakuvakseen.

Tehtävän voi tehdä suoraan maahan, paperin tai kankaan päälle. Tehtävän ollessa valmis, se kuvataan puhelimella tai tabletilla

Mielikuvitus jälleen rajana, voit tehdä kuvan esimerkiksi koko perheestä tai opetella eri kehonosien nimiä. Tämä sopii myös Minä ja meidän yhteisömmä tai Kasvan, liikun ja kehityn -kategorioihin.

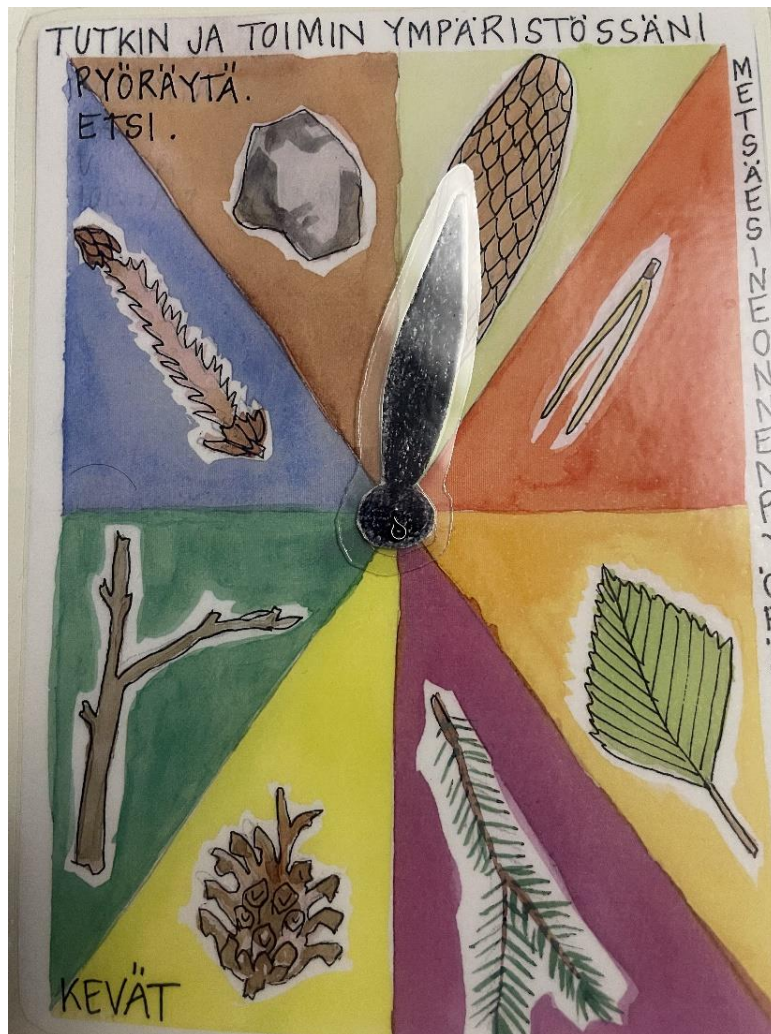
Korttien tehtäviä ja leikkejä voidaan rikastuttaa sekä muokata mielikuvituksen tai lasten ideoiden pohjalta. Esimerkiksi tätä tehtävää, omakuvaa, voisi jatkojalostaa taidenäyttelyn merkeissä päiväkodilla. Kuvat voidaan tulostaa seinälle tai ne voivat olla esityksenä digitaalisessa

muodossa, esimerkiksi päiväkodin infonäytöillä tai digitaalisissa valokuvakehyksissä. Lasten töitä voidaan julkaista (erillisillä luvilla) päiväkodin sosiaalisessa mediassa, joka voi olla luonteeltaan julkinen tai yksityinen. Useat päiväkotien ryhmät kirjoittavat myös blogeja, joissa lasten erilaiset työt, leikit ja tekemiset esitellään vanhemmille.

Kuva 2: Kielten rikas maailma.

Tässä kortissa (kuva 2) on ohje tuttuun Kim-leikkiin. Samalla nimetään erilaisia metsästä löytyviä aarteita, metsäesineitä. Vaikeusastetta on helppo muunnella, lisäämällä tai poistamalla kerättyjä esineitä. Eri vuodenaikoina voidaan vaihdella esineistöä, talvella esimerkiksi lumi- tai jäälohkare, havunoksa tai mitä lapset ideoivat esineiksi.

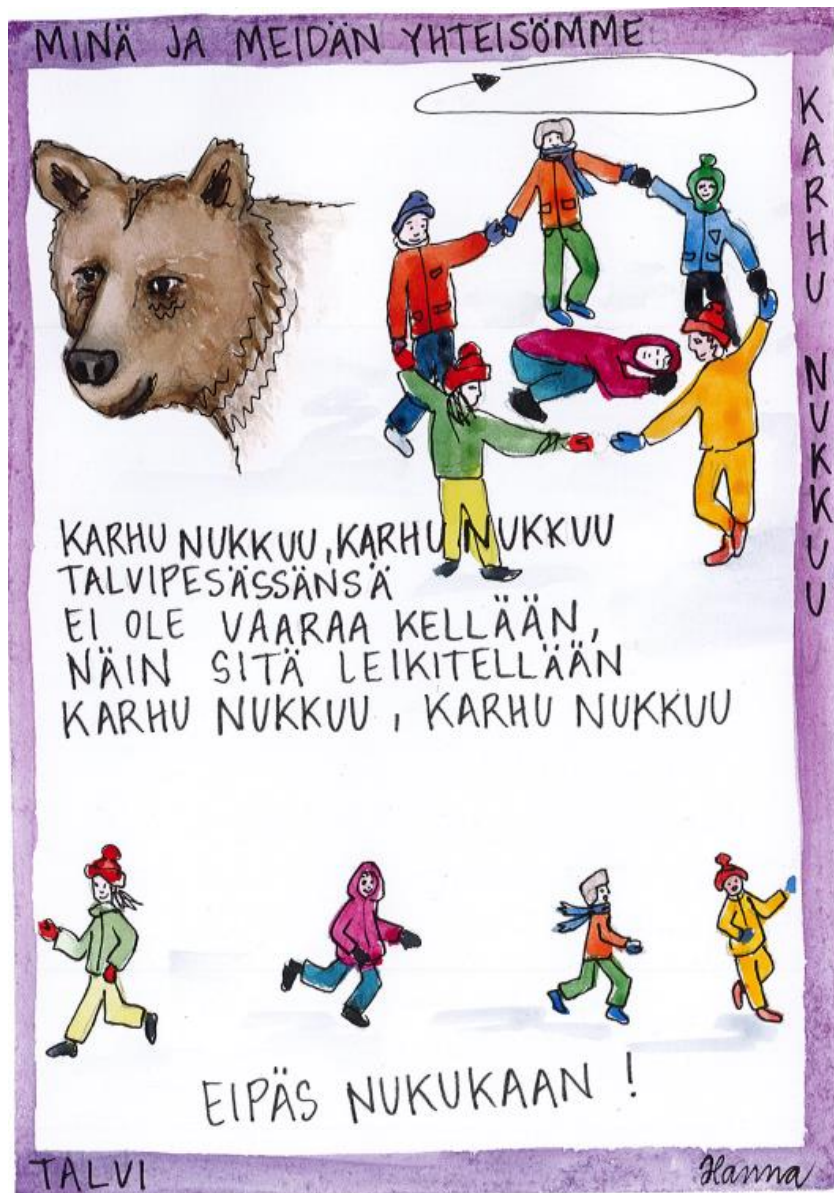
Kuva 3: Tutkin ja toimin ympäristössäni.

Tämä kortti (kuva 3) toimii Metsäesineonnenpyöränä. Selkeät kuvat ja ohjeistus. Pyöräytä onnenpyörää ja etsi nuolen osoittama metsäesine. Voidaan mukauttaa esimerkiksi sopimalla etsittävien metsäesineiden lukumäärällä. Leikkiä voi varioida muun muassa siten, että koko lapsiryhmä etsii onnenpyörän osoittamaa metsäesinettä ja kukin tuo oman löytämänsä metsäesineen tai se voidaan rajata yhden lapsen tai pienryhmän etsittäväksi.

Kuva 4: Kasvan, liikun ja kehityn.

Tässä kortissa (kuva 4) on esitelty visuaalisin, selkein kuvin tehtävä tapahtumista luoda metsässä tempurata. Lapsilla on luontainen taipumus koetella omia fyysisiä ja psyykkisiä rajojaan, harjoitella ja kehittää taitojaan. Oman varhaiskasvatusryhmän retkipaikalta löytyy sopivia metsävälineitä toteuttaa tempurata. Lasten iän ja kehitystason mukaisesti rataa voi muokata omalle ryhmälleen sopivaksi.

Kuva 5: Minä ja meidän yhteisömmme.

Tässä kortissa (kuva 5) on esitetty havainnollistava ohjeistus Karhu nukkuu leikin kulkuun. Leikkiä voi muunnella leikkijöiden määrän mukaan ja pelisäännöt ovat sovittaessa etukäteen, esimerkiksi kuinka montaa kertaa leikkiä leikitään tai kuinka monta kertaa lapsi voi toimia karhun roolissa. Tämä vanha, perinteinen leikki on ollut aina yhtä innostava ja suosittu varhaiskasvatusikäisten lasten piirissä.

7.1 Tuotoksen arviointi

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli työstää varhaiskasvatukseen toiminnalliset kortit, jolla metsäpedagogiikkaa voitaisiin lisätä varhaiskasvatuksessa. Korttien on tarkoitus toimia yhtenä työkaluna varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Kortit ovat visuaalisesti herätteleviä, hyvin ymmärrettäviä ja selkeitä. Ne ovat sopivan kokoisia, jotta ne on helppo ottaa retkireppuun mukaan. Korteissa on laminoitu pinta ja ne kestävät säänvaihteluita ja käsittelyä metsässä hyvin.

Koekäytön lopuksi jaoimme jokaiselle ryhmälle kyselylomakkeen, jossa pyysimme vapaamuotoista palautetta korteista. Kyselylomakkeen kysymykset olivat selkeitä ja linjassa tutkimusongelman sekä tavoitteiden kanssa. Kysymysten selkeällä muotoilulla halusimme välttää mahdolliset monitulkinnan mahdollisuudet, johdattelevat kysymykset sekä vääristyneet tutkimustulokset. Kyselylomakkeella halusimme selvittää työyhteisön mielipiteitä korttien visuaalisuudesta, tehtävien monipuolisuudesta, pedagogisesta uutuusarvosta sekä käytettävyydestä. Lisäksi kehittämistyöstämme sai antaa risuja ja ruusuja sekä kertoa, olisimmeko voineet tehdä jotain toisin tai enemmän. Saamamme palautteen mukaan korteista on pidetty paljon ja ne ovat olleet helppokäyttöisiä. Toiminnalliset kortit ovat olleet innostavia jopa niin, että lapset ovat pyytäneet leikkimään leikkejä yhä uudelleen.

Päiväkoti B antoi loppupalautetta runsaasti, kun taas päiväkotia A niukasti. Ajoitettu ajankohta, hiihtolomaviikko, ei ollut paras mahdollinen ajankohta päiväkotia A:n loppupalautteen saamiselle. Henkilökuntaa sekä lapsia lomaili tällöin runsaasti.

Varhaiskasvatuksen toimintayksiköiltä saadut palautteet toiminnallisista korteista poikkesivat toisistaan. Toisessa yksiköistä työskentelee jokaisessa ryhmässä vähintään yksi monikielinen kasvattaja, jonka takia joihinkin kortteihin kaivattiin selkeämpää ohjetta. Toisaalta kaivattiin myös tehtävien muokkaus ideoita näkyviksi. Työntekijöiden erilaiset taustat, esimerkiksi työkokemuksen pituus, vaikuttivat käyttäjän taitoihin korttien variointimahdollisuuksissa.

Käytämme palautteen analysoinnissa laadullisen analysoinnin menetelmää. Vastauksia saimme palautekyselylomakkeen avulla varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteensä 15 kpl.

Palautelomakkeesta nousi seuraavat asiat, joilla kuvattiin tai ehdotettiin kortteihin parannusehdotuksia:

Visuaalisuus	6	kpl
Monipuolisuus	3	kpl
Käytettävyys	4	kpl
Parannusehdotuksia	2	kpl

Kortit saivat erinomaista palautetta visuaalisesta ilmeestä, niiden kerrottiin olevan kauniita ja selkeitä silti yksityiskohtaisesti kuvitettuja. Kauniit värit ja persoonallinen kuvitus, taitavasti toteutettu. Korttien tehtävien kerrottiin olevan monipuolisia ja toimivia. Niitä tullaan hyödyntämään jatkossa.

Tehtäviä pidettiin pääosin monipuolisinä. Kiitosta saimme vuodenaikojen huomioimisesta, ohjeistuksen selkeydestä sekä vasun tavoitteiden mukaisista oppimisen alueista. Pedagogiseen toimintaan lisää ideoita sai osa kasvattajista, osa taas piti kortteja hyvänä muistutuksena entuudestaan tuttuihin leikkeihin.

Materiaaleja eli kortteja toivottiin olevan runsaammin. Loppupalautteissa kirjoitettiin, että olisi kaivattu esimerkiksi valmista reppua, jonka sisältä olisi löytynyt kaikki mahdollinen tarvittava materiaali. Korteissa tarvittavia oheistarvikkeita oli muun muassa soitin (kulkunen), puput ja pehmoeläin. Päiväkodin hektisessä arjessa ei välttämättä ehdi etsiä tarvikkeita etukäteen, jos ei ole aiemmin tutustunut kortteihin eli käyttäjältä puuttuu näistä tieto.

Lapset ihastelivat kortteja ja antoivat spontaania palautetta. Lapsia ei haastateltu opinnäytetyöntekijöiden toimesta, vaan kasvattajat havainnoidessaan ryhmän toimintaa korttien testi-aikana, poimivat lasten mielipiteitä ylös.

Osallisuus ja toimijuus liittyvät laajemmin oppimisen kokonaisuuteen sekä laaja-alaiseen osaamiseen, erilaisten pedagogisten toimien ja menetelmien kautta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan, että oppivassa yhteisössä kaikilla saa olla omanlaisensa mielipiteet ja toisten mielipiteitä kuunnellaan. Oppivassa yhteisössä yhdessä tekeminen ja osallisuuden tunne vahvistuu. (Opetushallitus, 2022.) Oppivassa yhteisössä lasten toimijuus kehittyy, kun lapset ovat vuorovaikutuksessa toisensa sekä kasvattajien kanssa. Lasten toimijuuden tukeminen on varhaiskasvatuksessa tärkeää, koska se vaikuttaa heidän kykyynsä toimia omaehtoisesti vaihtelevissa tilanteissa. Monipuoliset oppimisympäristöt ja oppivan yhteisön positiivinen tuki, kuten metsä ja luonto, antavat lapsille moninkertaisesti erilaisia kokemuksia onnistua, yrittää ja erehtyä turvallisesti. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 60-61.)

Taulukko 1: Toimintakorttien arviointi

METSÄPEDAGOGIIKAN TOIMINTAKORTTIEN TUOKION ARVIOINTI Kuvat; 6 & 7	LAPSET	OHJAAJA
AAMUPIIRI JA TOIMINTA TUOKION POHJUSTUS	Osallistuvat kyselemällä, kommentoimalla ja esittämällä omia mielipiteitä ja toiveita.	Kertoo metsäretkestä ja toimintatuokiosta siellä.
TOIMINTAKORTIN KUVAN TUTKIMINEN	Kertovat näkemyksiään ja ajatuksiaan kuvasta. Aktiivista keskustelua.	Näyttää kuvaa. Kysyy kuvasta lapsilta käyttäen apukysymyksiä. Ohjaa yhteistä keskustelua. Jakaa puheenvuoroja.
TOIMINTA TOTEUTETAAN RYHMÄN METSÄRETKELLÄ	Kertovat toimintakortin kuvasta omin sanoin. Kyselevät. Ihmettelevät.	Ohjaa leikissä, havainnoi, kirjaa, haastattelee, arvioi ja dokumentoi.
PALAUTE	Tuttu leikki. Oli kivaa. Haluan että leikitään uudelleen. Keskustelua.	Innokkaat osallistujat. Pettymyksiä syntyi, jos ei saanut olla karhu tai tonttu.
ARVIOINTI	"Mä en saanu olla karhu", "leikitään taas ens kerralla". "Haluan olla tonttu".	Kaikki osallistuivat. Päästiin harjoittelemaan monia tärkeitä oppimisen alueita ja niihin liittyviä taitoja.
OSALLISTUJIEN MÄÄRÄ	11	2

Korttien esittelyssä ja kertomisessa tulevasta toiminnasta käytimme ryhmäkeskustelua, joka on lapsille tuttu ja arkinen keskustelutapa päiväkotiarjessa.

Muihin aineistotyyppeihin verrattuna, ryhmäkeskustelua voidaan pitää moniäänisenä. (Pietilä 2010). Tutkimukseen ryhmäkeskustelut soveltuvat parhaiten silloin, kun ollaan kiinnostuneita erilaisista tulkinnoista, merkityksistä ja argumentaatioista. Ryhmäkeskustelussa tulee näkyväksi erilaiset mielipiteet ja yksilölliset käsitykset, samalla kun asiasta luodaan yhteistä ymmärrystä. (Wilkinson 1998, 338.)

Lapsia havainnoidessamme halusimme kerätä tietoa ennen kaikkea, vuorovaikutuksesta ja lasten kokemuksista yhteisissä leikeissä.

“Lapset tykkäsivät korteista kovasti, olivat innoissaan, kun otin ne aamupiirissä esille. Tunnistivat kortin kuvasta, että karhu nukkuu-leikki (Kuva; 7) oli kyseessä. Osasivat kertoa leikin säännöt omin sanoin ja mitä siinä tehdään. Lauoivat spontaanisti laulun. Metsässä meinasi tulla kinaa siitä, kun kaikki olisivat halunneet olla karhuja tai tonttuja. Kulkusta kokeiltiin sisällä. Olisivat halunneet heti leikkiä (Kuva; 6) tonttuleikkiä. Metsässä kulkunen tippui lumeen eikä siitä kuulunut ääntä. Kaikki tontut menivät samaan piiloon. Lapset tykkäsivät. Leikki toimi metsässä paremmin kuin päiväkodin pihalla, koska tilaa ja piilopaikkoja metsässä on enemmän. Odottaminen kurkkimatta oli vaikeaa, mutta kun ei saanut kurkittuaan mennä etsimään, kurkkiminen loppui.”

Aamupiiri lapsiryhmän kanssa toimi yhteisenä keskustelualustana kortteja esitellessä. Lapsille esiteltiin muutaman kortin leikit, joita yhdessä metsäretkellä leikimme. Suuntasimme pienryhmän kanssa metsään, joka toimintaympäristönä oli entuudestaan lapsille tuttu. Aika yhteisten leikkien lomassa kului nopeasti ja takaisin päiväkodille vaelsi joukko tyytyväisiä ja väsyneitä lapsia. Karhu nukkuu- leikki jatkui pienten lasten osalta iltapäivän kotileikkiin, jossa muisteltiin metsäretken leikkiä ja laulua.

Kuva 6: Tontun etsiminen-leikki. Minä ja meidän yhteisömme.

Toimijakeskeinen kokemus tuokion arvioinnissa;

Käytimme osallistuvaa havainnointia toiminnan arvioinnissa. Havainnoinnissa käytettiin sekä etukäteen laadittuja tutkimuskysymyksiä että spontaania tilanteen mukaista havainnointia. Lapsiryhmää havainnoimalla ja lapsien kommentteja ja mielipiteitä kuuntelemalla selvisi, että toiminta metsässä oli mieluista, lapsilla oli hauskaa ja kaikki osallistuivat leikkeihin. Liikuminen toiminnan aikana oli monipuolista ja tarjosi sekä fyysiselle että henkiselle hyvinvoinnille mahdollisuuksia. Lapset toimivat hyvässä yhteistyössä leikkien (Kuva; 6 & 7.) aikana. Iloisuus, nauru ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus oli selkeästi aistittavissa. Innokkuus näkyi leikkien aikana sekä siinä, ettei leikkejä olisi haluttu vielä lopettaa. Pettymyksen sietoa tuli myös harjoiteltua, kun kaikki eivät voineet olla haluamiaan karhuja ja tonttuja. Lapset, jotka eivät saaneet olla toivomissaan rooleissa (karhu tai tonttu), ilmaisivat selkeästi pettymyksensä tilanteeseen. Korttien visuaalisuuden tavoitteet selkeydestä ja innostavuudesta täyttyivät odotusten mukaisesti.

Lasten mielestä kortit olivat "ihania" ja "kauniita", ja lasten saadessa itse miettiä mitä kortin kuvassa tapahtuu, he hyvin tiesivät mikä leikki on kyseessä. Leikin tunnistamiseen vaikutti kuvan selkeyden lisäksi se, että leikki oli jo entuudestaan monelle tuttu. Havaintojemme mukaan käyttäjäkokemus toimijoiden osalta oli myönteinen, innostunut ilmapiiri ja osallisuus

näkyivät toiminnassa. Korttien visuaalisuus oli toiveidemme mukainen ja selkeä. Kehittämistyön tavoitteemme tältä osin voidaan katsoa hyvin toteutuneeksi.

Kuva 7: Karhu nukkuu. Minä ja meidän yhteisömme.

Sosiaalipedagoginen osallisuusymmärrys avaa näkökulmia osallisuuteen laajemmin. Osallisuutta tulisi lähteä rakentamaan, vahvistaen osallisuuden sosiaalista perustaa. Lasten yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta tukemalla, mahdollistetaan kaikkien mukaan pääseminen yhteiseen tekemiseen. Tällä edistetään yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia ja tunnetta osana ryhmää. Samalla vahvistetaan toiminnan ja osallistumisen mahdollisuuksia, jossa lapset ovat mukana vaikuttamassa ja päättämässä yhteisistä asioista, tekemisestä ja tavoitteista. Osallistumisen tukeminen ja mahdollistaminen vahvistaa lasten toimijuutta, paitsi yksilönä, myös osana ryhmää. (Nivala & Rynänen. 2019, Varhaiskasvatus.)

Käyttäjäkeskeinen kokemus tuokion arvioinnissa;

Olemme leikkineet molempia leikkejä (Kuva; 6 & 7.) eri ympäristöissä, kuten ryhmätiloissa, jumppasalissa, päiväkodin pihalla ja metsässä. Leikkejä on leikitty myös ilman kuvia ja tässä osallistuvassa havainnoinnissa totesimme, visuaalisesti kauniin, selkeän ja lapsia innostavan kuvan tuovan leikkiin selkeän lisäarvon, joka näkyi vahvana kiinnostuksen osoittamisena kuvaa ja sitä kautta tulevaa leikkiä kohtaan. Havaitsimme myös toimintaympäristön eroja leikkien toteuttamiselle ja lasten osallistumiselle. Metsässä nämä leikit saivat enemmän riemua ja liikumista aikaan. Esimerkiksi tonttuleikissä (Kuva;6) piiloutumismahdollisuudet olivat paljon

paremmat kuin päiväkodin pihalla, joka taas lisäsi lasten kiinnostusta ja jännitystä leikkiä kohtaan. Toimijoiden kautta saatu positiivinen kokemus vaikutti käyttäjäkeskeiseen kokemukseen myönteisesti. Korttien kuvitus, selkeys ja koko olivat käytön kannalta erinomaisia.

7.2 Prosessin arviointi

Opinnäytetyön prosessi lähti käyntiin suunnitteluvaiheella, loppusyksystä vuonna 2023, kun yhteinen aiheemme oli sovittu. Koimme valitsemassamme aiheessa haastetta itsellemme, koska molemmat joutuivat oman mukavuusalueensa ulkopuolelle. Aihe alkoi jäsentyä pala palalta tutkiessamme lähdemateriaaleja ja etsiessämme tietoa metsäpedagogiikasta. Molemmat opinnäytetyön tekijät olivat samassa pisteessä opintojen suoritusten suhteen, jotta tietotaitoa voitiin tasapuolisesti jakaa. Aikataulujen sovittelussa oli alkuun haasteita. Yhteinen työskentelyalusta löytyi alun teknisten ongelmien selvittyä. Molemmat pystyivät reaaliaikaisesti työstämään opinnäytetyötä muun muassa aikatauluttamamme Teams - kokouksen aikana. Tehtävänjaot sujuivat ongelmitta. Prosessia pitkin matkaa kuormitti aikataulujen muutokset, jotka pitkälti johtuivat työntekijöiden sairaspöissaoloista, toiminnallisen opinnäytetyön muutostarpeista sekä tekijöiden kunnianhimoisesta aikataulutuksesta. Teknisiä ongelmia kasaantui tiellemme aika-ajoin ja niillä oli myös työllemme hidastavia vaikutuksia.

Valitsemamme kehittämistyön menetelmät, erityisesti palvelumuotoilu, edistivät työyhteisössämme rakentavia keskusteluja ja toivat ideoita tulevaan toimintaan. Havainnointi ja jatkuva palaute sekä vuoropuhelu henkilökunnan ja lasten kanssa onnistuivat joustavasti, kuunnellen toisiamme. Palvelumuotoilun prosessi mahdollisti innovoinnin mahdollisuudet toiminnallisten korttien syntymekanismissa. (Alhonen & Iloranta 2021, 2-5.) Anonyymi kyselylomake, joka toimi loppupalautteena tuotoksesta ja havainnointi varmistivat tulosten oikean suunnan.

Kehittämistyön edetessä havaittiin, että työvaiheissa ilmeni ajoittain haasteita. Aikataulun hidastumisen taustalla oli toisinaan tekijöistä riippumattomia syitä kuten aiemmin totesimme. Työn sujuvuuteen vaikutti kuitenkin positiivisesti avoin ilmapiiri, joka mahdollisti asioiden jouhevan etenemisen.

Kehittämistehtävästämme saatu palaute vahvisti, että opinnäytetyömme saavutti sille asetetut tavoitteet. Kehitimme toiminnallisia kortteja yhdessä työyhteisön toimijoiden ja käyttäjien kesken, jatkuvasti reflektoiden ja yhdessä pohtien. Kortit tulivat koko työyhteisön käyttöön tukemaan ja edistämään metsäpedagogiikan käyttöä varhaiskasvatuksessa. Toiminnalliset kortit tarjoavat henkilökunnalle käytännöllisen työkalun, jonka avulla kasvattajat voivat tehokkaammin edistää ulkona tapahtuvaa oppimista erilaisissa ympäristöissä. Prosessin eri

työvaiheet sujuivat suunnittelemassamme aikataulussa. Palautteen keräämisessä, vastausten saamisessa sekä lopputulokseen pääsemisessä ilmeni lievää viivästymistä.

Saamamme palaute oli kiitettävää. Erityisesti korttien visuaalisesta ilmeestä, kauniista kuvituksesta ja kuvien selkeydestä annettiin erittäin positiivista palautetta. Tehtävät ja leikit koettiin testikäytössä selkeiksi ja hyvin ohjeistetuiksi kuvien avulla. Visuaalisesti kaunis ja selkeä kuvitus koettiin myös innostavana tekijänä leikkeihin ryhtymiseen. Yksi toiminnallisten korttien tavoite oli vastata selkeydellään monenlaisten oppijoiden tarpeeseen. Lasten osalta palautetta saatiin jopa erimielisyyksiin asti, koska leikkejä ja tehtäviä olisi haluttu tehdä yhä uudelleen. Kehittämistyömme oli asiakaslähtöinen ja se näkyi projektissamme alusta loppuun saakka. Kehittämistyömme hyödyt nousevat esille, työväliseen käyttöön ottamisen myötä. Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa edistää myönteistä suhtautumista arkeen, niin toimija kuin käyttäjäkeskeisestä näkökulmasta.

Kortit olivat käytettävyydeltään helpot. Ne mahtuivat hyvin retkireppuun mukaan ja laminoituina ovat kestäviä käytössä. Korttien mukana tuleva saatekirje antaa käyttäjälleen kokonaiskuvan korteista.

Toiminnallisista korteista syntyi aito työväline varhaiskasvatuksen henkilökunnan käyttöön. Korttien esimerkilliset tehtävät ja leikit antavat kasvattajille erilaisia vaihtoehtoja ja ideoita toteuttaa metsäpedagogiikkaa varhaiskasvatuksen erilaisissa oppimisympäristöissä. Kortit ovat yksi työväline lisää päiväkodin metsäpedagogiikka hyllyyn. Toiminnallisen materiaalin avulla voidaan antaa kasvattajien käyttöön valmista ja pedagogisesti suunniteltua materiaalia. Korteja voidaan käyttää yli ryhmärajojen, koska niissä on huomioitu monenlaiset oppijat, lasten kielen, iän tai kehitystason estämättä. Kasvattajan vastuulle jää, tehtävien tarpeen mukainen soveltaminen, jonka avulla vastataan juuri niiden lasten tarpeisiin, joiden kanssa tehtäviä tehdään. Korttien tehtävät ja leikit ovat muokattavissa kasvattajan näkemyksen sekä lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti.

Keräsimme projektimme aikana muutostoiveita, kommentteja ja ideoita työyhteisön jäseniltä korttien käytettävyydestä ja visuaalisuudesta. Itsearviointi oli keskeinen työkalu projektityöskentelyssä, auttaen meitä pitämään oikean suunnan ja varmistamaan tehokkaan työskentelyn yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Etenimme työssämme tehokkaasti ja tavoitteellisesti, samalla oppien itsestämme ja toisistamme enemmän. Tarkastelimme työtämme suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja totesimme ne hyvin onnistuneiksi. Itsetuntemus auttoi meitä tunnistamaan ja hyödyntämään omia heikkouksia ja vahvuuksia työn etenemisen kannalta. Itsearviointi tarjosi mahdollisuuden työssämme uuden oppimiseen sekä haasteista selviytymiseen. Yhtenä työmme tavoitteista suhteessa itseemme oli tiedon ja kiinnostuksen lisääminen

metsäpedagogiikkaan. Tavoite toteutui molempien osilta, ja aiomme kehittää tätä kiinnostusta itsessämme lisää, ottamalla metsäpedagogiikan ja luontosuhteen kehittämisen osaksi vakiintunutta toimintaa.

Opinnäytetyömme vastasi työnantajan tarpeeseen. Vantaan varhaiskasvatuksen ympäristökortteista nousseista teemoista, lisätä luonto- ja metsäretkiä varhaiskasvatuksessa, avasi opinnäytetyömme kautta innovoida uutta. Palvelumuotoiluprosessin myötä syntyi pedagogisesti suunnitellut, toiminnalliset kortit. Loimme työväliseen, jonka avulla metsäpedagogiikkaa voidaan tukea ja lisätä varhaiskasvatuksessa.

7.3 Kuvittajan haastattelu

Haastattelimme taidepedagogina työskentelevää Hanna. Hanna on ystävällisesti kuvittanut opinnäytetyömme toiminnalliset kortit. Hän kertoo, että hän on työssään pyrkinyt vastaamaan erilaisiin haasteisiin, joita lapset päiväkotiarjessa kohtaavat ja auttamaan heitä esimerkiksi kommunikaatiossa, leikin käynnistämisessä ja arjen askareissa. Hannan mukaan visuaaliset apuvälineet ovat tärkeä osa kommunikaation helpottamista. Hän on muun muassa tehnyt kuvia lasten ja aikuisten käyttöön. Hanna on työskennellyt yhden kauden metsäryhmässä, jonka toiminta tapahtui ulkona luonnossa. Hän pystyi hyödyntämään tätä kokemusta kuvitustyön suunnittelussa.

Hanna kertoo, että leikkien ja tehtävien visualisointi oli mielenkiintoinen haaste. Hän valitsi joidenkin korttien kohdalla antaa mahdollisuuden nimeämiseen ja sanojen kertaamiseen esimerkiksi tuottamalla kuvan kasvoista, joiden osat voidaan nimetä yhdessä ennen metsämateriaalista tehdyn omakuvan luomista. Toisissa korteissa hän pyrki tuomaan esiin leikin vaiheita ja antaa jonkinlaisen kuvallisen mallin, mitä on tarkoitus tehdä. Esimerkkinä näistä korteista ovat Karhu nukkuu -leikki, Puu palaa, pakko vaihtaa -hippa ja Pikku pukki bää bää -laulu-leikki. Hannan mielestä varsinkin näissä korteissa oli haastavaa mahduttaa tarpeeksi informaatiota riittävän pieneen tilaan. Kim-leikkiä kuvaavassa kortissa hän korosti leikin kolmea vaihetta. Ensin katsotaan, sitten pidetään silmät kiinni ja lopuksi katsotaan, mikä esine puuttuu. Kortin avulla leikkiä voi harjoitella ennen kuin sen tekee metsäesineiden avulla.

Mielestämme Hanna onnistui täydellisesti korttien visualisointitehtävässä. Hän osasi poimia keskustelujen pohjalta juuri sellaisia asioita, pieniä yksityiskohtia, joita saattaa olla haastavaa kuvailla sanoin. Hannan ammattilaisuus näkyi korteissa.

7.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä noudatetaan HTK:n, eli hyvien tieteellisten käytänteiden ohjetta, jossa korostetaan rehellisyyden, eettisten periaatteiden sekä huolellisuuden merkitystä. Työssä

sovelletaan tieteellisesti ja eettisesti luotettavia tutkimuksia sekä käytetään luotettavia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä.

Tämä edellyttää asianmukaista, avointa ja vastuullista toimintaa, mukaan lukien lainattujen tekstien, tutkimusten tai muun tiedon asianmukainen viittaaminen alkuperäisten tekijöiden mukaisesti. Tietosuojakysymykset otetaan myös huomioon tässä opinnäytetyössä, jotta kaikki tutkimukseen liittyvät henkilötiedot käsitellään asianmukaisesti ja turvallisesti. (HTK-ohje 2012.)

Lasten kanssa toimiessa on ensisijaisen tärkeää noudattaa voimassa olevia lakeja ja käyttää harkintaa, varovaisuutta sekä hienotunteisuutta. Lasten haastatteluissa on ehdottomasti hankittava huoltajien suostumus ennen haastattelua, ja on varmistuttava siitä, että lasten oikeelliset mielipiteet, näkemykset ja ajatukset tulevat asianmukaisesti kuuluviin. Kysymyksillä ei saa johdatella lapsia mihinkään tiettyyn suuntaan eikä heidän mielipiteitään saa vääristellä. Projektissamme lasten toimintaa ryhmänä havainnoitiin ja kerättiin anonyymisti palautetta lasten mielipiteistä korttien tehtävistä ja leikeistä.

On olennaista olla tietoinen alaa koskevista ammattieettisistä ohjeistuksista ja toimia niiden mukaisesti. (Sosiaalialan ammattietiikka, Talentia.) Tutkimusaiheen eettinen pohdinta on erityisen tärkeää, erityisesti kun tutkitaan herkkiä aiheita tai kohderyhmänä on haavoittuvainen ryhmä, kuten lapset. Lisäksi on tarpeen tarkastella aineistonkeruumenetelmien eettisyyttä sekä analyysin ja raportoinnin eettisiä näkökohtia. (KvaliMOTV, Hyvä tutkimuskäytäntö.)

Opinnäytetyötä ja sen eettisyyttä ohjaavat keskeiset lait, kuten Tietosuojalaki, Lastensuojelulaki ja Asiakaslaki, on välttämätöntä ottaa huomioon työskennellessä lasten kanssa. Lisäksi YK:n lastenoikeuksien yleissopimus on keskeisessä asemassa eettisessä pohdinnassa. Vaitiolovelvollisuuden noudattaminen on ehdoton edellytys, ja toiminnassa on aina huomioitava lapsen näkökulmasta ennakoitava, turvallinen ja lapsen oikeuksia kunnioittava työskentelytapa. Työssämme noudatettiin keskeisiä eettisiä periaatteita edellä mainittujen lisäksi, kuten oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoisuutta ja inhimillisyyttä.

Lapsen osallistumisen opinnäytetyöhön tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja mielekkyyteen. Mikäli lapsia haastatellaan tai he osallistuvat opinnäytetyöhön millään tavalla, huoltajien suostumus osallistumiseen on ehdottomasti hankittava. Tämä korostaa vastuullista ja eettistä lähestymistapaa, joka painottaa lasten oikeuksien kunnioittamista ja turvallisuutta tutkimusprosessin aikana. Lasten mielipiteiden selvittämiseksi kehittämistehtävässämme käytettiin osallistuvaa havainnointia. Lapsiryhmän havainnointi ja mielipiteiden kuunteleminen ja niistä käyty keskustelu toteutettiin toiminnan ohella, lapsille tutulla tavalla. Aikuinen jakoi keskustelussa puheenvuoroja, tällä tavoin voitiin varmistua siitä, että kaikki halukkaat saivat äänensä kuuluville ja mielipiteensä näkyväksi. Lasten osallistuminen toimintaan oli vapaaehtoista.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (Tenk) ohjeistaa mm. Plagioinnista, ja siksi onkin tärkeää noudattaa lähteiden merkitsemisen ohjeita, kunnioitetaan teoksen alkuperäistä tekijää. Opin- näytetyössä tulee noudattaa kaikkien tarvittavien lupien sekä suostumusten hakemisesta en- nen tutkimusaineiston keruuta. Eettinen ennakoarviointi on myös tärkeää. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely suomessa 2023.)

Toiminnallisen opinnäytetyösuunnitelman lopullinen palaute kerätään tarkoituksenmukaisella kyselykaavakkeella, johon vastanneet henkilöt eivät ole tunnistettavissa. Kyselyyn vastaami- nen on vapaaehtoista ja sen voi toteuttaa esimerkiksi tiimeittäin vastaamalla joko apukysy- myksiin tai antamalla täysin vapaamuotoisen, omiin havaintoihin ja käyttäjäkokemuksiin pe- rustuvan vastauksen. Näin toimimalla pystytään suhtautumaan anonyymisti ja tasavertaisesti kaikkia vastauksia kohtaan. Aineisto tuhotaan toiminnallisten korttien sekä opinnäytetyön val- mistuttua.

Tässä opinnäytetyössä huomioidaan tutkimuseettiset kysymykset siten, että mitään leimaavia, syrjiviä tai muuten lapsia luokittelevia leikkejä tai tehtäviä ei huomioida toiminnallisiin kort- teihin.

8 Pohdinta

Tämä opinnäytetyömme oli kehittämistyö, jolle asettamamme kehittämistehtävän tavoitteen tarkoituksena oli luoda konkreettinen ja pedagoginen työväline varhaiskasvatuksen käyttöön. Teoreettisena viitekehystenä kehittämistyöllemme toimi asetettu kysymys; Kuinka voisimme tehokkaasti lisätä metsäpedagogiikkaa varhaiskasvatuksen arjessa. Samalla tarkasteltiin met- säpedagogiikan vaikutuksia lasten oppiseen ja hyvinvointiin. Tutkimme aihepiiriä teoreetti- sesti sekä käytännön kautta.

Metsäpedagogiikka varhaiskasvatuksessa tarjoaa monia mahdollisuuksia lasten oppimiseen ja hyvinvoinnin tukemiseen, ulkoilun ja luonnossa toimimisen avulla. Oppimisen tarkastelua poh- jaten teoriatietoon voidaan sen todeta olevan kokonaisvaltaista.

Kehittämistyömme tavoitteena oli työstää varhaiskasvatukseen pedagoginen työväline, joka houkuttelisi käyttäjänsä arkipäiväistämään ympäristökasvatusta ja luontosuhteen kehitty- mistä. Tämän lisäksi asetimme työmme tavoitteeksi oman ammatillisen kehittymisen ja mie- lenkiinnon lisäämisen aiheeseen.

Työtämme kohtaan on esitetty kiinnostusta jo työn alkuvaiheista saakka, joten uskomme työmme merkityksellisyyteen ja sen ottamiseen arkiseen käyttöön. Korttien käytöstä saadut palautteet ja tulokset vastasivat omia odotuksiamme. Saimme ihanaa ja positiivista

palautetta työstämme, ja myös konkreettisia kehittämisehdotuksia. Työssä oppiminen ja kehittyminen vaatii sitoutumista ja aktiivisuutta. Jatkuvaan oppimiseen sitoutuminen ja kehittyminen on yksilön omalla vastuulla. Tässä projektissa sitouduimme paitsi kehittämistehtävän myös oman työssä kehittymisen näkökulmasta.

Opinnäytetyön tuloksia voitaisiin tulevaisuudessa kehittää siten, että uusia kortteja tehtäisiin lisää. Kortit voivat olla osa metsässä tapahtuvasta toiminnasta tai niitä voidaan hyödyntää pidempiaikaiseen projektiin jalostamalla tehtäviä jatkuviksi päiväkodin sisätiloissa. Samalla koulutuksen lisääminen varhaiskasvattajille, metsäpedagogiikan hyödyistä ja käytöstä voisi kasvattaa kiinnostusta aiheeseen. Lisäämällä yhteisiä keskusteluja, havainnointia ja dokumentointia aiheen ympärillä, saisimme tuloksia terveyden ja hyvinvoinnin lisääntymisen vaikutuksista oppimiseen.

Konkreettisenä toimenpiteenä, ennen työn lopullista valmistumista ja luovutusta, hankitaan materiaalipaketeille retkille helposti mukaan otettava reppu tai kassi. Palautteen perusteella toiminnallisille korteille sekä toiminnan toteutukseen tarvittavat lisämateriaalit, kootaan täydellisen valmiiksi paketiksi. Tällä menettelyllä saamme metsäpedagogiikan toiminnallisten korttien käyttöönoton sujuvaksi ja materiaalipakettia käyttävän kasvattajan ei tarvitse tehdä ennalta valmistelevia toimenpiteitä päiväkodilla.

Aikataulu, jossa kehittämistyömme eteni, oli tiukka emmekä huomioineet mahdollisia muista tekijöistä johtuvia viivästyksiä. Palautteista saatujen vastauksien sisältö A ja B yksiköiden välillä oli positiivista ja rakentavaa. Annetuissa vastauksissa oli nähtävissä monia samankaltaisuuksia mutta myös eroavaisuuksia, liittyen esimerkiksi korttien muunneltavuuteen ja käytettävyyteen. Selkeästi luotu kyselylomake toimi mielestämme varsin tehokkaana ja aikaa säästävänä työkaluna vastauksien analysoimisessa. Tämä kehittämistyö oli linjassa laajempien tavoitteiden kanssa, sillä ympäristökasvatus on kirjattu Vantaan vasun tavoitteisiin.

Yhteenvetona kehittämistehtävästämme voidaan todeta varhaiskasvattajien myönteisyyden ympäristökasvatusta ja sen kehittämistä kohtaan. Saamamme palautteiden pohjalta voidaan uskoa korttien tulevan tavoitteiden mukaiseen käyttöön arjessa. Luontosuhteen ja ympäristökasvatuksen merkityksen lisääminen koettiin tärkeäksi ja kehittämisen arvoiseksi varhaiskasvatuksen arjessa.

Kaiken kaikkiaan tämä kehittämistyö oli mielenkiintoinen, työyhteisöä sekä omaa ammatillista osaamista kehittävä työ. Projektina pidimme työtä melko monivaiheisena ja haastavana rajata.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Oppimiskäsitys lapsesta aktiivisena toimijana. Pedagogiikan dokumentointi. Pedagogiikan toteuttaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ahonen, L. & Roos, P. 2019. Iloa ja oivalluksia. Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Vaasa: Wasa Graphics.
- Cantell, H. & Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. 2020. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus
- Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.) 2021. Ilo kasvaa ulkona, luontotoiminnan käsikirja. Teoksessa Stodden & Lopez. Ulvila: Plusprint.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2020. Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E., & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvattajan käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Jussila, V. & Myllyniemi, U. 2021. Luontopedagogiikasta ulkoilmapedagogiikkaan. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.) Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja. Ulvila: Plusprint.
- Kaasinen, A. & Myllyniemi, U. 2023. Ulkona opettamisen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opinnäytetyö- toimintaa ja tekstiä tutkivin ottein. E-kirja. Suomi: Art House.
- Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOY pro.
- Kurttio, T. & Kurki, O. 1999. Varhaiskasvattajan ympäristöopas. Helsinki: Työväen sivistysliitto.
- Laine, A., Elonheimo, M. & Kettunen, A. (toim.). 2018. Loikkaa ulkoluokkaan. Opas ulkona opettamiseen. 3. Miksi ulkoluokkaan? Luonnosta hyvinvointia ja terveyttä koululaisille. Ulvila: Plusprint.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Purhonen, L. 2021. Ulkona toimiminen syventää oppimista. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. (toim.) Ilo kasvaa ulkona - luontotoiminnan käsikirja. Ulvila: Plusprint.
- Raittila, R. 2020. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvattajan käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2022:2a.

Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell, Hannele (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: WS Bookwell Oy.

Julkaisemattomat lähteet

Vantaan varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksen työkortit. Viitattu 22.01.2024.

Sähköiset lähteet

Alhonen, M., Drake, M., Immonen, M., Koskimäki, T. & Pöyhönen, M. 2023. Haaga-Helia Julkaisut. Näin teet palvelumuotoilusta arkea. Viitattu 19.1.2024. <https://julkaisut.haaga-helia.fi/julkaisuja/>

Alhonen, M. & Iloranta, I. 2021. Haaga-Helia Julkaisut. Palvelumuotoilun menetelmiä ja työkaluja arkeen. Viitattu 19.1.2024. <https://www.haaga-helia.fi/fi/ajankohtaista/artikkelit/palvelumuotoilun-menetelmia-ja-tyokaluja-arkeen>

Asiakaslaki 812/2000. Viitattu 21.1.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Donison, L. & Hallsal, T. 2023. Journal of Childhood, Education & Society Volume 4, Issue 3, 2023, 373-390. "Oppiisin mieluummin ulkona, koska luonto voi opettaa paljon enemmän kuin sisällä oleminen". Pienten lasten ja kasvattajien ulko-oppimiskokemuksia. 'I'd rather learn outside because nature can teach you so many more things than being inside': Outdoor learning experiences of young children and educators. Viitattu 23.1.2024. <https://www.jces.com/index.php/jces/article/view/281/134>

Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen, S. 2021. Ilo kasvaa luonnossa. Luontotoiminnan käsikirja. Ulvila: Plusprint. Viitattu 22.2.2024. <https://ilokasvaauklona.fi/wp-content/uploads/2021/12/ilo-kasvaa-ulkona-luontotoiminnan-kasikirja.pdf>

Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.). 2014. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen dokumentointi. E-kirja. Suomen varhaiskasvatus ry.

Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä, s.13-14. 2010. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 1.2.2024. [Oppimisen sillat : kohti osallistavia oppimisympäristöjä \(helsinki.fi\)](http://www.helsinki.fi/oppimisen_sillat_kohti_osallistavia_oppimisymparistoja)

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.). 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Ryhmäkeskustelu. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24; 2018. Pedagogisia jatkumoina ja ilmaisen iloa! Viisivuotiaiden pedagogiikka- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa. Viitattu 22.2.2024. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf

Kiliańska-Przybyłoa, G. & Górkiewicz, B. 2017. Journal of Early Childhood Education Research Vol. 6, Issue 1 2017, 136-147. Ei lelua, ei iloa? - Pohdintoja leluton viikon mahdollisuuksia

edistää lasten luovuutta ja aktiivista oppimista. No toy, no joy? -Some reflections on the potential of toy-free week to promote children's creativity and active learning. Viitattu 23.1.2024. <https://journal.fi/jecer/article/view/114073/67272>

KvaliMOTV. Hyvä tutkimuskäytäntö. Viitattu 21.1.2024. https://www.fsd.tuni.fi/menetelma-opetus/kvali/L3_1_2.html

Laine, A. Elonheimo, M. & Kettunen, A. (toim.) 2018. Loikkaa ulkoluokkaan- opas ulkona opettamiseen. Ulvila: Plusprint. Viitattu 1.2.2024. <https://ulkoluokka.fi/wp-content/uploads/2020/01/ulkoluokka-nettiin.pdf>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 21.1.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka, kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Sosiaalipedagogiikkaa kasvatuksen ympäristöissä. Varhaiskasvatus. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Opetushallitus. 2024. Kielen kehityksen osa-alueet. Viitattu 14.2.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielen-kehityksen-osa-alueet>

Opetushallitus. 2024. Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet. Arvoperusta ja pedagogiikka. Viitattu 14.2.2024. <https://www.youtube.com/watch?v=LbzylnU0NBY&t=94s>

Opetushallitus. 2023. Oppimisympäristöt varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 14.2.2024. [Oppimisympäristöt varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.pdf](Oppimisympäristöt_varhaiskasvatuksessa_ja_esiopetuksessa.pdf) (oph.fi)

Opetushallitus. Karila, K. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Verkkojulkaisut. Viitattu 1.2.2024. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Rintala, H., Postareff, R. & Ryymin, E. Julkaistu; 4.12.2023. Työelämän tutkimus. Sitoudun, siis opin- Miten edistää jatkuvaa oppimista työssä? Viitattu 19.2.2024. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/107998/77906>

Sosiaalialan ammattietiikka 2023. Talentia. Viitattu 21.1.2024. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietiikka/>

Sykli-suomen ympäristöopisto. Viitattu 16.2.2024. [Suomen ympäristöopisto SYKLI Ulkona opettamisen käsikirja yhdistää ensimmäistä kertaa ulko-oppimisympäristöissä tapahtuvan opetuksen perusteita ja käytäntöjä - Suomen ympäristöopisto SYKLI](Suomen_ympäristöopisto_SYKLI_Ulkona_opettamisen_käsikirja_yhdistää_ensimmäistä_kertaa_ulko-oppimisympäristöissä_tapahtuvan_opetuksen_perusteita_ja_käytäntöjä_-_Suomen_ympäristöopisto_SYKLI)

Tietosuojalaki (5.12.2018/1050). Viitattu 21.1.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimukset- ja hankkeet. 2024. Luontoaskel hyvinvointiin, Luontoaskel hyvinvointiin-tutkimusraportti. Viitattu 15.2.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138943/Luontoaskel_hyvinvointiin_raportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y .

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Käyttäjä- ja toimija-keskeinen kehittäminen. E-kirja. Tampereen: Yliopistopaino.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Viitattu 21.1.2024. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Viitattu 21.1.2024. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>

Unicef 2023. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 21.1.2024. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimus-tiivistettya/>

Vantaan kaupunki. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022. Viitattu 19.1.2024. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/24222514>

Vantaan kaupunki. 2024. Väestörakenne. Viitattu 15.3.2024. <https://www.vantaa.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/tietoa-vantaasta/tilastot-ja-tutkimukset/vantaan-vaesto-20222023/vaestorakenne>

Vantaan kaupunki. 2024. Ympäristökasvatus aloitetaan pienillä teoilla jo varhaiskasvatuksessa. Viitattu 24.1.2024. <https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/artikkeli/ymparistokasvatus-aloitetaan-pienilla-teoilla-jo-varhaiskasvatuksessa>

Vihreä lippu. FEE-Suomi. Kestävän kehityksen ohjelma ja ympäristösertifikaatti. Viitattu 28.1.2024. <https://vihrealippu.fi/vihrealippu/>

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L. Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T. Parrila, S. & Sulonen, H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018.

Kuviot

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. Opetushallitus (2023.)	10
Kuvio 2: Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus (2024.)	12
Kuvio 3: Oppimisen alueet. Opetushallitus (2023.)	13
Kuvio 4: Vantaan Vasun työkalujen kokonaisuus. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma (2022.)	16
Kuvio 5: Palmerin (1998) puumalli Cantellia (2004) ja Koskista (2002) mukaillen.	19
Kuvio 6: Palvelumuotoilun prosessi. Mukaillen Haaga-Helia palvelumuotoilu opas (2021.)	27
Kuvio 7: Opinnäytetyöprosessin eteneminen.	32

Kuvat

Kuva 1: Ilmaisun monet muodot.	36
Kuva 2: Kielten rikas maailma.	37
Kuva 3: Tutkin ja toimin ympäristössäni.	38
Kuva 4: Kasvan, liikun ja kehityn.	39
Kuva 5: Minä ja meidän yhteisömme.	40
Kuva 6: Tontun etsiminen-leikki. Minä ja meidän yhteisömme.	45
Kuva 7: Karhu nukkuu. Minä ja meidän yhteisömme.	46

Taulukot

Taulukko 1: Toimintakorttien arviointi	43
--	----

Liitteet

Liite 1: kyselylomake toiminnallisista korteista	59
Liite 2: toiminnalliset kortit varhaiskasvatukseen	61

Liite 1: kyselylomake toiminnallisista korteista

Hei Kasvattajat! Olisimme mielellämme kuulleet palautetta **Metsäpedagogiikka varhaiskasvatuksessa - toiminnallisista korteista**. Voit kirjoittaa vapaamuotoisesti tai voit käyttää myös näitä apukysymyksiä vastauksia antaessasi.

Mitä mieltä olit korttien visuaalisuudesta?

Oliko korttien tehtävät monipuolisia?

Toivatko kortit ryhmän pedagogiselle toiminnalle lisää toimintavinkkejä?

Käyttäisitkö kortteja myös tulevilla metsäretkillä?

Mitä olisit toivonut enemmän?

Risuja, ruusuja ja muita ajatelmia? Tähän voit kirjoittaa vapaamuotoisen palautteen 😊

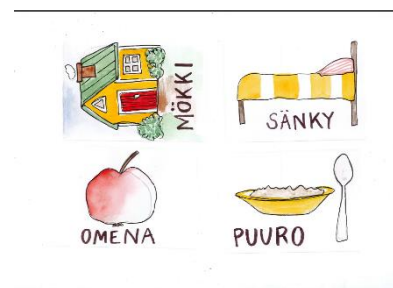
Kiitos korttien testauksesta, ajastanne ja palautteestanne!

Liite 2: toiminnalliset kortit varhaiskasvatukseen

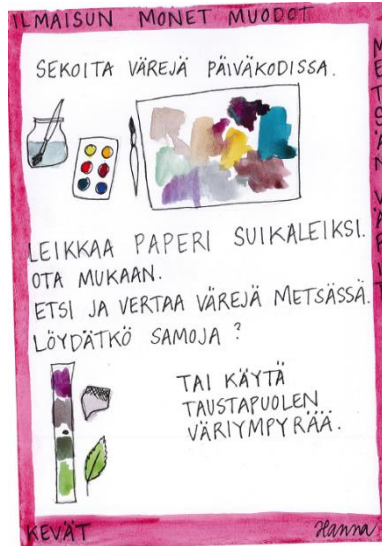
Toiminnallisten korttien liitteenä on saate- ja ohjeistus korttien käyttämiseen.

<p style="text-align: center;">METSÄPEDAGOGIIKKA VARHAISKASVATUKSESSA - TOIMINNALLISET KORTIT VARHAISKASVATUKSEEN</p> <p style="text-align: center;">Hei,</p> <p>tässä on Sinulle materiaalipaketti, jonka avulla voit tukea, lisätä ja rikastuttaa metsäpedagogiikan käyttöä varhaiskasvatuksessa. Halusimme luoda konkreettisen työvälineen, mikä on helppo ottaa mukaan erilaisiin oppimisympäristöihin. Kortteja on yhteensä 16 kpl, osa niistä on kaksipuoleisia. Lisäksi mukana on lajitunnistus- ja satukortit. Satukortit ovat liitteeksi Kultakutri ja kolme karhua satuaun.</p> <p>Tutustu kortteihin ennalta ja suunnittele toiminnallesi isompi kokonaisuus tai nappaa kortit mukaan retkelle ja tutkikaa niitä lasten mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. Vain mielikuvitus on rajana, voit luoda korttien avulla pitkiä projekteja, taidenäyttelyitä, rastiradan metsäretkelle tai päiväkodin pihalle. Voit tuoda ulko-opetusta sisälle ja päinvastoin. Metsästä löytyvistä materiaaleista voi jatkaa työstä päiväkodilla erilaisissa askarteluissa tai sisältä voi vielä esimerkiksi pehmoleluja seikkailemaan metsään.</p> <p>Toiminnallisissa korteissa on huomioitu monenlaiset oppijat, tehtäviä voi helpottaa tai vaikeuttaa lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.</p> <p>Kortit on kuvittanut taidepedagogi Hanna, iso kiitos selkeistä, kauniista ja visuaalisista korteista hänelle.</p> <p>Toivomme, että korteista on iloa Sinulle ja ryhmällesi pitkäksi aikaa!</p> <p>NÄIN KÄYTÄT METSÄKORTTEJA</p> <p>Tässä on muutama esimerkki korttien käyttämisestä. Jokaiselle viiden oppimisen alueelle on tehty 3-4 korttia, joissa on havainnollistava ja selkeä ohje leikkiä tai tehtävää varten.</p> <p>Saat käyttää kortteja juuri siten, miten haluat. Tässä on kuitenkin koottuna muutama vinkki korttien käyttöön. Kortit on käsitelty oppimisalue kerrallaan syksystä kevääseen, mutta kortteja voi käyttää ryhmän tarpeiden mukaan minä vuodenaikana tahansa.</p>	<p style="text-align: center;">KIELTEN RIKAS MAAILMA</p> <p>Syksy</p> <p>Kim-leikki</p> <p>Ota metsään mukaan alusta tai putsaa metsänpohjaan sileä kohta, jonka ympärille kerääntyne. Kortin luonnesineiden nimeäminen auttaa sanaston kartuttamisessa. Voitte laajentaa kaikkeen, mitä metsästä löytyy. Käykää leikin kulku läpi harjoitellen silmien kiinnittämistä. Se on usein hankala vaihe, jota voi helpottaa, vaikka laskemalla kymmeneen ja sitten saa avata silmät. Miettikää mikä on erilaista ylä- ja alakuvassa. Pyydä lapsia keräämään esineet ohjeen mukaan. Sitten voitte aloittaa leikin. Kun leikkiin on totuttu, pyydä lapsia vuorotellen valitsemaan piilotettava esine.</p> <p>Talvi</p> <p>Satuhetki</p> <p>Ota satukirja mukaan tai etsi teksti netistä, jos Kultakutrin ja kolmen karhun kertominen ei onnistu ilman. Koita luottaa omaan kerrontaasi, koska se helpottaa tunnelman ylläpitämisessä ja lasten havainnoinnissa. Asettukaa alustoille ja aseta kortit maahan keskelle. Käykää läpi ja nimetkää korttien kuvat. Pyydä lapsia tarkkailemaan, milloin sadussa puhutaan kuvissa olevista ja onko jotain kuvia, joita ei mainita ollenkaan. Ota keho mukaan sadun kerrontaan, se tukee esimerkiksi 52-lapsia. Käykää kertomisen jälkeen läpi mitkä kortit mainittiin ja mitä ei. Käykää läpi, mitä sadussa tapahtui. Jos ryhmä innostuu, voitte esittää seuraavalla kerralla tai päiväkodissa (löytyykö rekvisiittaa?) sadun näytelmänä tai kertoa se yhdessä vuoroa vaihdellen.</p> <p>Kevät</p> <p>Pehmon etsiminen</p> <p>Kerrataan paikkaa kuvaavia sanoja; takana, edessä, alla, päällä ja niin edelleen. Ota pehmolelu mukaan metsään piilotettavaksi ja etsittäväksi esineeksi. Antakaa pehmoille nimi ja kerro, että se haluaa seikkailla metsässä, mutta eksyy aina ja tarvitsee lasten apua löytymiseen. Piilota ensin itse ja pyydä lasta/lapsia etsimään ohjeen mukaan. Kysy, mistä lelu löytyi. Anna myöhemmin lasten viedä pehmo pilloon ohjeen mukaan ja etsi itse tai pyydä jotain toista lasta etsimään.</p>
--	--

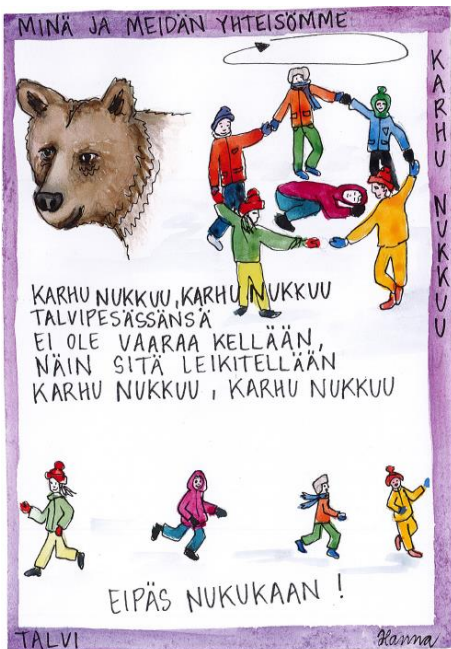
Kielten rikas maailma

Ilmaisun monet muodot

Minä ja meidän yhteisömme

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kasvan, liikun ja kehityn

